

Веће градске општине Обреновац, на седници одржаној 19.02.2016. године, на основу члана 13. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју ("Сл. гласник РС", број 10/13, 142/14 и 103/15), Стратегије одрживог руралног развоја градске општине Обреновац за период 2012 – 2022. године, VI – 01 број 020-221 од 04.12.2012. године, члана 55. Статута градске општине Обреновац Обреновац ("Сл. лист града Београда", бр. 19/14 – пречишћен текст и 73/14) и члана 58. Пословника Већа градске општине Обреновац ("Сл. лист града Београда", бр. 6/13 и 12/15) и Решења о давању претходне сагласности на Предлог Програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја градске општине Обреновац за 2016. годину, Министарства пољопривреде и заштите животне средине број 320-00-10714/2015-09 од 18.01.2016. године, донело је

**ПРОГРАМ МЕРА ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ
ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ
ОБРЕНОВАЦ
ЗА 2016. ГОДИНУ**

Овим програмом уређује се коришћење средстава Буџетског фонда за пољопривреду и рурални развој градске општине Обреновац као подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за територију градске општине Обреновац за 2016. годину, у складу са одредбама Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју.

Поглавље 1: Опште информације

1.1. Анализа постојећег стања

1.1.1. Географске и административне карактеристике

Развијеност сваке просторне целине, од села, преко градова различитих величина, и конурбација као систем градова на малој просторној удаљености, међусобно сраслих и уједињених у велику урбану целину, до делимично рашчлањених и дезинтегрисаних простора, зависи у многоме од географског положаја који тај простор заузима. У току развоја сваке територије, а у зависности од друштвено-економских и историјско-географских збивања у широј и ужој околини, географски положај може бити различито верификован. Стога постоје фазе интезивног и свестраног развоја датог подручја, као и периоди назадовања, када се може десити да неповољан географски положај делује као кочница развоја. Међутим, како је добар географски положај значајна развојна предиспозиција, фазе регреса или стагнације се најчешће превазилазе ревалоризацијом географског положаја у одређеном времену. Увећањем функционалног капацитета подручја јача његова гравитациона снага и мења се његов положај у хијерархији насеља, као и карактер просторних и функцијских односа и веза у мрежи насеља, односно процес урбанизације се усмерава ка том подручју. То за последицу има сталну трансформацију географског положаја подручја које се развија као резултанта свеукупног друштвено-географског и историјског развоја територије у којој егзистира.

Подручје општине Обреновац се налази у административном подручју града Београда и од центра града је удаљен 27 km. Са површином од 411 km² општина Обреновац је једна од највећих београдских општина..1 Територија општине Обреновац има повољан географски положај који је природно веома хетероген и са различитим степенима повољности за коришћење простора. Обреновачка општина се налази у средишњем делу Доњоколубарског басена. На истоку и југу се граничи са Шумадијом, долинама Колубаре и Тамнаве, на западу су огранци Поцерине, а на северу река Сава која у свом доњем току изразито меандрира. На карти Света простире се између 44° 30' и 44° 45' северне географске ширине и 20° и 20° 20'

источне географске дужине. Површина Општине је 411 km² од чега је урбанизовано око 42 km². Цела та територија гравитира ка Обреновцу, насељу које више од једног века представља економски, административни и културни центар овога предела. Општина је у

¹ Стратешки акциони план (САП) Општине Обреновац 2008. - 2011., Програм Подршке ефикаснијем развоју општине Обреновац, Република Србија, Град Београд, март 2008.

8 Стратегија одрживог руралног развоја ГО Обреновац за период 2012-2022. година

оквиру Доњеколубарског басена заузимала час нешто већи, час нешто мањи део територије. Раније је била административно везана за Ваљево. Од 1957. године Обреновац је укључен у београдску заједницу општина, што му, само по себи, пружа додатне могућности за брз развој и свакодневни преображај од некадашње паланке у модеран град. Из претходног се може закључити да Обреновац и његово подручје имају веома погодан географски положај, који том граду и пределу, у оквиру осталих услова, пружа широку могућност за даљи развој.

1.1.2. ПРИРОДНИ УСЛОВИ И ЖИВОТНА СРЕДИНА

Највећи део тла је изразито равничарски, док су поједини делови брежуљкасти и благо брдовити, према западним падинама Авале и Парћанског виси на истоку и југоистоку, и ка Поцерју на западу. У брдовитом делу доминира врх Буквик, у атару села Мислођин, висок 221 m, а најнижа тачка је на 73 m, у простору Плошће, унутар широког меандра Саве око атара села Забрежје.

Обреновац се налази готово у средишту северног умерено топлог појаса, са климом блажом од типичне панонске, континенталне. Просечна годишња температура у овој области је око 11°C, лети око 22°C, а зими око -1°C, са максималним распоном који се креће од -28°C до 40°C. У току године количина падавина износи око 640 l/m², у сушним годинама око 440 l/m², а у кишним и до 940 l/m². Током године падавине су изражене у пролеће и крајем лета односно почетком јесени.

Обреновац је локализован у северном делу територије истоимене општине, на месту где се пространо дно долине реке Колубаре, управљене од југа према северу, спаја са још пространим дном Сремске удолине, у доњем току реке Саве, која се пружа од запада ка истоку. Наиме, Обреновац је изграђен на месту укрштања врло значајних магистрала: посавске, која везује западну Европу с Панонским басеном, и колубарске, која везује централне делове Панонског басена с јужним обалама јадранског и средоземног приморја. Зато Обреновац нема само локални значај, већ много шире географско обележје, одлике насеља на додиру и раскрсници области с различитим привредним одликама и на путевима кретања и размене њихових производа.

У границама између локалних и оптималних могућности, које географски положај пружа територији општине Обреновац, од посебног је значаја то што се она налази у близини главног града Београда. За Обреновац и његово подручје Београд има велики значај: као снажно тржиште пољопривредно-прехрамбених производа и индустријске робе широке потрошње, и као значајан културно-просветни центар. С друге стране, Обреновац и његово подручје дају Београду широке могућности за локацију индустрије и индустријских насеља и подизање и проширивање рејона његовог локалног туризма (одмаралишта, излетишта, плажа итд.).

Општина Обреновац је једна од 17 општина Града Београда и налази се на *јужном ободу* Панонског басена, на десној обали Саве, у контакту Западне Србије и Шумадије на подручју Обреновачке Посавине и Доње Колубаре. У погледу рељефа припада *панонској области*. Највећи део од укупно 411,04 km² територије чини макроплавина реке Колубаре, која са Тамнавом захвата површину од 288 km².

Територија општине Обреновац скоро у целини припада низији - 56,3% се налази на надморској висини нижој од 100 метара, а чак 92,2% испод 200 м н.в. Терени изнад 200 м н.в. заузимају мање од 8% површине Општине и лоцирани су на крајњем истоку, на десној обали реке Колубаре.

У геолошкој структури доминирају неогени седименти, који на нагибима узрокују клизишта, карактеристична за североисток и исток Општине.

Извор: Драгићевић, Карић, (2007).

Области на ободу Панонског басена налазе се у саставу *другог педогеографског рејона* Србије.

Према резултатима истраживања Института за земљиште из 2008-2009. године, на подручју Обреновца преовлађују развијена, дубока и потенцијално плодна земљишта, на којима се могу постићи високи приноси ратарских и воћарских култура. Доминирају хидроморфна земљишта: *алувијум*, *флувијално ливадско земљиште* и *ритска црница* у централном делу Општине и дуж река Саве, Колубаре, Тамнаве и Пештана и *псеудоглеј* на западу и југозападу, а значајно учешће имају и аутоморфна земљишта: *гајњача* на истоку и југозападу и *делувијум* на истоку Општине.

Алувијум је карактеристичан за речне долине и условно је високо продуктивно земљиште. Генерално припада *трећој бонитетној класи*, а подтип карбонатни иловести *првој бонитетној класи*.

Извор: Институт за земљиште, (2009).

Услед изложености допунском влажењу поплавним и подземним водама има неповољан водно-ваздушни и топлотни режим и захтева хидромелиорације, у ком случају обезбеђује високе и стабилне приносе ратарских и повртарских култура. Према резултатима поменутих анализа Института за земљиште, на подручју општине Обреновац алувијум је заступљен у виду два подтипа:

алувијално земљиште, карбонатно, иловасто на ритској црници - присутно је у атарима насеља која гравитирају реци Сави (Скела, Ратари, Бргулице, Уровци, Кртинска, Рвати и Забрежје), на теренима некадашњих ритова, у виду речних наноса на ритској црници. Лакшег је механичког састава (иловача), добро пропушта воду, неутралне реакције, слабо карбонатно, са ниским садржајем хумуса, средње обезбеђено азотом и калијумом, али сиромашно фосфором;

алувијално земљиште, некарбонатно, глиновито, дубље оглејано - заступљено је у речним долинама – од реке Саве дуж тока Колубаре и Тамнаве, у већем делу КО: Забрежје, Рвати, Звечка, Обреновац, Бело Поље, Велико Поље и Пироман. Тежег је механичког састава (глиновите иловаче и глине), слабо водопрпусно, има високе вредности капацитета адсорпције и висок степен zasiћености базама. Слабо киселе је реакције, средње обезбеђено хумусом и калијумом и добро обезбеђено азотом, али слабо обезбеђено фосфором.

Флувијално **ливадско земљиште** изворно се налази под ливадском вегетацијом, али се најчешће обрађује. Припада високопродуктивним земљиштима *друге бонитетне класе* и посебно је погодно за гајење кукуруза, сунцокрета, шећерне репе и повртарских култура. Ливадске влажне црнице, подложне плављењу и високом нивоу подземних вода, имају озбиљна производна ограничења и припадају *петој бонитетној класи*. На територији Обреновца, ливадско земљиште захвата издигнуте површи речних долина Саве, Колубаре и Пештана, у рејонима њихових меандара и плавлених површина. Слабо киселе је до слабо алкалне реакције, у зависности од наноса, и односа утицаја поплавне и подземне воде, слабо карбонатно, добро обезбеђено азотом, средње обезбеђено хумусом и калијумом и слабо обезбеђено фосфором. Механички састав овог земљишта у површинском хоризонту је глиновито-иловаст, а на потесу Пољане - Конатице прелази у глинушу. Има велику адсорптивну способност и висок степен zasiћености базама, али се, услед компактности, одликује неповољним режимом циркулације воде, ваздуха и топлоте и тешко се обрађује.

Ритска црница има дубоки хумусно-акумулативни хоризонт и потенцијално је плодно земљиште. Услед изложености допунском влажењу поплавним и подземним водама има неповољан водно-ваздушни и топлотни режим и захтева хидромелиорације, којима се обезбеђују високи и стабилни приноси ратарских и повртарских култура. Генерално припада *трећој бонитетној класи*, а карбонатна ритска црница *првој бонитетној класи*. На подручју општине Обреновац присутна је у равници и депресијама, у виду:

ритске црнице, карбонатне, глиновите - у деловима КО: Дрен, Грабовац, Ратари, Бргулице, Скела, Уровци и Кртинска. Глиновито је механичког састава, са високим капацитетом адсорпције и степеном zasiћености базама, а услед присуства карбоната релативно добро пропушта воду. Слабо киселе је до неутралне реакције и добро обезбеђена хумусом и азотом. Висок садржај фосфора и калијума указује на прекомерну употребу минералних ђубрива;

ритске црнице, некарбонатне, глиновите - на мањим локалитетима КО: Пироман, Стублине, Уровци, Грабовац и Дрен. По механичком саставу припада тежим глиновитим иловачама, слабо киселе реакције, слабе пропусне моћи за воду и високог капацитета адсорпције и zasiћености базама. Средње је обезбеђена хумусом и добро снабдевена нутријентима.

Подручје општине Обреновац обилује подземним водама које се користе у сврху наводњавања пољопривредних култура и водоснабдевања становништва. Заступљена су два типа издани:

1. *Збијени тип издани у оквиру песковито - шљунковитих алувијалних седимената*
2. *Условно безводни делови терена у оквиру алувијалних глина и лапоровито - глиновитих плиоценских наслага*

Прихрањивање водоносног слоја, врши се највећим делом из Саве и Колубаре. Из тог разлога је ниво воде у бунарима јако варијабилан и зависи од њихове удаљености од поменутих река, односно од водостаја Саве и Колубаре. Дебљина водоносних наслага је променљива и креће се од 5 до 15 m. Најмања дубина на којој се оне могу наћи је у јужном делу подручја док је у централном делу њена дубина 10-12 m. На већој дубини налазе се слојеви кречњачких стена у којима је пронађена термоминерална вода, чији је балнеолошки квалитет потврђен.

Рударско геолошки факултет, Департман за хидрогеологију, је 2006. године урадио Елаборат о резервама подземних вода где је установљено 4 l/s динамичких и 6 l/s статичких резерви подземних вода.

Претпоставља се да испод дебелог слоја флиша (дубине од 440 m до 1.500 m и чак 2.000 m) постоји још један хидрогеолошки колектор велике издашности 20 - 40 l/s, са температуром воде од око 100°C. Ова вода би се могла користити за грејање околних насеља, а у случају веће издашности и целог Обреновца.

Општина Обреновац је окружена речним токовима који највећим делом представљају граничне токове. То је град на ушћу Колубаре у Саву, са околином испресецаном многим каналима.

Река Сава је укупне дужине 940 km. Настаје спајањем река *Сава долинка* (извире на Крањској гори и спушта се Караванкама и Јулијским алпама на југоисток) и *Сава бохињка* (извире јужно од Триглава) код Радовљице и тече на југоисток поред Крања, након 300 km кроз Загреб. Великим својим делом она је погранична река између Хрватске и Босне и Херцеговине. У Дунав се улива у Београду. За речне бродове, Сава је пловна од Сиска до Београда. Подручје лево и десно од Саве назива се Посавина. Укупна површина слива Саве је 95.720 km², а највеће притоке Саве су: *Мирна, Крка, Куна, Орљава, Босут, Уна, Врбас, Босна, Дрина и Колубара*. Значајни градови на току Саве у Србији су: *Сремска Митровица, Шабац и Београд*.

Река Сава је северна граница ГО Обреновац. Улази на територију Обреновца у селу Ушће (на ушћу Вукодража у Саву), а напушта је после 38,5 km у атару села Мала Моштаница, на месту „Дубоко“. У овом делу њена ширина је најмања а дубина највећа (22 m).

Река Колубара је десна притока Саве, дуга око 123 km. Настаје од Обнице и Јабланице у Ваљево. Лево њене притоке су: Рабас, Кладница и Тамнава, десне: Градац, Бања, Лепеница, Рибница, Топлица, Љиг, Пештан, Турија и Бељаница. Улива се у Саву код Обреновца (*Слика 5.*), у познатом излетишту Забран. Колубара тече кроз општину Обреновац укупном дужином од око 27,3 km, од чега 14,7 km својим коритом, од ушћа у Саву до ушћа Пештана у Колубару, а остатак од 12,6 km Колубара тече коритом Пештана. Колубара је уведена у корито своје притоке због измештања њеног корита на простору површинског копа „РЕИК Колубара“. Старо, напуштено корито Колубаре, је највећим делом године суво. Слив Колубаре износи око 3.600 km² и у њему се налазе богата налазишта лигнита. Долином Колубаре пролазе железничка пруга и ауто пут.

Колубара је иначе река која има бујични ток па самим тим представља потенцијалну опасност због честих изливања у пролећном периоду. Највећи део воде кроз корито Колубаре протекне у виду неколико поплавних таласа, најчешће током зимских и пролећних месеци (највећи средњи месечни протицај је у марту, а најмањи у септембру). Водни биланс слива Колубаре показује просторну и временску неуједначеност на коју највећим делом утиче рељеф, клима и геолошки састав. Корито реке Колубаре има изражен меандарски карактер у свом току кроз општину Обреновац, па је због тога и дошло до формирања великог броја напуштених речних корита и одсечених меандара. Данас су то места где се одлаже различити отпад и где се празне септичке јаме домаћинстава на чијим се поседима налазе. У време високих водостаја Колубаре, ове депресије су испуњене водом. Због тога је

и присутна опасност по загађење подземних вода како на простору општине Обреновац тако и шире територије.

Трећа река која протиче кроз подручје Обреновца је **Тамнава**. То је заправо канал који је преостао од некадашњег тока ове реке. Канал Тамнава, који је прокопан старим коритом Тамнаве, пролази кроз сам град Обреновац и сада прикупља атмосферске и подземне воде. Улива се у реку Колубару преко црпне станице Забрешке ливаде. Тамнава је уведена у старо корито Колубаре, узводно од ушћа Пештана. Она је истовремено граница општина Обреновац и Уб, односно територије Градова Београда и Ваљева. Ова граница се протеже од ушћа реке Уб у Тамнаву, до ушћа Тамнаве у Колубару, укупне дужине 10,7 km.

Квалитет водотока Саве и Колубаре редовно прати Градски завод за јавно здравље из Београда. Према овим мерењима, Сава је у протеклих годину дана у 50% мерења била у II категорији, а у половини испитивања квалитет је био лошији, и то у 42% случајева због физичко-хемијске неисправности, а у 17% случајева због бактериолошке неисправности. У Колубари је само 8% узорака у II категорији, док је чак 83% узорака неисправно због физичкохемијских параметара, док је истовремено половино узорака бактериолошки неисправна. Сава се контролише 4 пута месечно, а Колубара 2 пута. Контролишу се физичкохемијски и микробиолошки параметри.

Геотермалне воде и Обреновачка бања

Прва бушотина у Обреновцу је избушена 1898. године, у центру града, испред хотела, до дубине од 176 m. Из ње је добијен самоизлив геотермалне воде температуре 21.5°C са протицајем 7,2 l/s. На бази резултата ове бушотине и квалитета њене воде, оформљена је „Обреновачка бања“, односно јавно купатило где се вода користила за купање.

Друга бушотина у „Обреновачкој бањи“ је избушена 1928. године до дубине од 185 m. Из ње је самоизлив одмах после бушења износио 32 l/s, а температура 22°C, непознатог датума 1952. године самоизлив је износио 5,75 l/s, а 1956. године 3,8 l/s.

Трећа бушотина у „Обреновачкој бањи“ је избушена 1958. године до дубине 183,7 m. Из ње је добијен самоизлив геотермалне воде у количини 8,7 l/s са температуром 22°C.

Пошто ресурси у бањи нису могли да задовољавају потребе, као и у складу са новим плановима развоја, изграђен је модеран и савремен спортско-рекреациони и балнеомедицински центар на локацији „Забран“, који се налази на улазу у Обреновац из правца Београда, у близини хотела „Обреновац“.

У том циљу је 1985. године код хотела „Обреновац“ избушена једна дубока хидрогеолошка бушотина ОБ-1 са циљем да се експлоатишу термоминералне воде за балнеомедицинске потребе, са већим количинама и температуром од вода „Обреновачке бање“. У току испитивања бушотине која је дала позитиван резултат, јер је открила налазиште геотермалне-минералне воде са траженим карактеристикама, дошло је до хаварије њене конструкције и пумпе. Услед тога је битно смањена издашност бушотине и она је, практично, постала неупотребљива за експлоатацију.

То је био главни повод да се приступи изради нове експлоатационе бушотине, а са тиме и изради новог Пројекта, који је израђен 2002. године. Са завршетком израде бушотине ОБ-2 у току 2004. године успешно је завршена и фаза хидрогеотермалних истраживања, односно израђен је веома квалитетан објекат за дуготрајну експлоатацију воде, чиме је створена подлога за извођење II фазе хидрогеотермалних истраживања.

Другу фазу хидрогеотермалних истраживања представљала су истраживања и испитивања за оцену и утврђивање експлоатационих резерви бушотине ОБ-2, то јест утврђивање максималних количина воде које се могу узимати из ове бушотине, црпењем са дубинском пумпом, затим квалитета исцрпљене воде и врста њеног коришћења.

Вода из бушотине ОБ-2 је по хемијском саставу припада категорији натријум-хидрокарбонатним-јодним-флуорним-сулфидним-хипотермалним-минералним водама. Ради се о геотермалној минералној води температуре 33-34°C и укупну минерализацију 2,7 g/l.

Данас је Обреновачка бања главни обреновачки туристички потенцијал. Званична потврда статуса бањског места стигла је 1899. године, када је промовисана изузетно лековита алкално-сумпоровита вода Обреновачке бање. Вода припада групи хипотерми, са температуром од 21,5°C. Вода је богата натријумом и сумпором. Успешно лечи: хронична реуматична обољења локомоторног апарата, последице осеоартикуларног реуматизма, неуралгије, хронична гинеколошка обољења, болести јетре и жучних путева, тровање металима.

СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ У РУРАЛНИМ ПОДРУЧЈИМА

1.1.3. Демографске карактеристике и трендови

У периоду 1948-2002. година број становника на подручју општине Обреновац се увећао са 41.024 на 74.079, и то у самом граду, који је истовремено и општински центар са 4.677 на 24.330, у приградским насељима са 8.041 на 21.451, док је у осталим сеоским насељима евидентна стагнација. Након интензивног популационог раста 70-тих и 80-тих година, који је у непосредној вези са изградњом индустријских постројења и отварањем радних места, током 90-тих је пораст био знатно мањи.

Основни контингенти становништва по Попису 2002. су следећи:

- укупно: 70.975 становника;
- деца предшколског узраста (испод 7 година): 4.739;
- деца обавезног школског узраста (7–14): 6.629;
- радни контингент: 48.397;
- жене у фертилном периоду (15–49): 17.644;
- становништво старо 65 и више година: 10.847;
- удео радног контингента у укупном (%): 68,19;
- удео становништва старог 65 и више година у укупном (%):15,28.

Посматрано по међупописним периодима у градском центру најинтензивније повећање броја становника било је у периоду 1961-1971. година., а најслабије у периоду 1991-2002. година. У приградским насељима у периоду 1971-1981. година најинтензивније је повећање, а најслабије у периоду 1991-2002. година., а у сеоским насељима је само у првим послератним годинама забележено незнатно повећање. Период 60-тих и 70-тих година је карактеристичан по напуштању села и миграцији становништва у градове, а од 80-тих година наступа период стагнације броја становника.

У последњој деценији становништво се повећавало у насељима јужно од градског центра (Бело Поље, Мислођин, Барић, Мала Моштаница, Велико Поље, Звечка и Стублине), као и у насељима Ратари и Бргулице (*Карта 1.*). Пораст броја становника је вероватно највећим делом последица насељавања становништва избеглог из Хрватске, Босне и Херцеговине и са Косова и Метохије. Претпоставка је да се због нижих цена земљишта и објеката највећи број избеглог становништва населио у рубним општинама, односно подручјима где су земљиште и некретнине били испод просечних цена. Просторни распоред промена броја становника показује да насеља односно зоне у околини депонија нису биле посебно привлачна места за насељавање. Један број насеља у окружењу обе депоније, губе становништво (Кртинска, Грабовац, Трстеница, Љубинић, Вукићевица, Бровић, Пироман). Изузетак је насеље Ушће, које је повећало број становника, као и насеља Скела и Дрен која и даље стагнирају у погледу броја становника.

21 *Стратегија одрживог руралног развоја ГО Обреновац за период 2012-2022. година*

интензиван раст становништва у граду (општинском центру) Обреновцу, који је поред управно-административне функције и пословни центар великог енергетског комплекса;

раст становништва у селима која су у контактној зони општинског центра (приградска) где се посебно издвајају Барич, Бело Поље, Звечка, Рвати и Мислођин;
опadaње броја становника у сеоским насељима која се налазе у периферном простору општине (Орашац, Вукићевица, Љубинић, Трстеница

Број домаћинстава у периоду 1948-2002. година повећан је са 8.800 на 23.856 (22.725)¹¹, тј. за 15.026 (13.931) или просечно годишње за 279 (258) домаћинстава.¹²

Са индексом раста од 271,1 (258) и просечном годишњом стопом од 17,1‰ (16,4‰), домаћинства су на овом подручју бројчано брже расла од просека Централне Србије (стопа 12,9‰). Домаћинства према броју чланова, по Попису 2002., имају следећу структуру: са 1 чланом 4.102 домаћинства; са 2 члана 5.381; са 3 члана 4.255; са 4 члана 5.235; са 5 чланова 2.099; са 6 чланова 1.166; са 7 чланова 389; са 8 чланова 121, са 9 чланова 45; са 10 и више чланова 43.¹³ Уочљиво је да је просечан број чланова домаћинства у општини Обреновац 3,09, односно да су најбројнија домаћинства са 3 члана.

Правци и темпо кретања броја домаћинства и становништва знатно се разликују. Раст броја домаћинства у свим међупописним периодима био је бржи од раста становништва. Као и код становништва, насеља се диференцирају према интензитету раста домаћинства, односно њиховој нуклеаризацији.

У приградским насељима број домаћинства се повећао 4 (3,7) пута у периоду 1948-2002. година, односно са 1.788 на 6.990. У овим насељима најинтензивније повећање је било у периоду до 60-тих година (просечна годишња стопа око 50‰), а у наредним периодима повећање је било знатно мање, односно по стопама од 20,6‰ и 13,3‰ (10,8‰) у периодима 1961-1981. година и 1981-2002. година (ово је последица припајања делова ових насеља градском насељу).

У свим међупописним периодима стопе раста домаћинства у сеоским насељима биле су знатно ниже од стопа раста у градском центру Обреновцу и приградским насељима. До 60-тих година број домаћинства се у овим насељима повећавао по просечној годишњој стопи од око 16‰, а у наредним периодима по стопи од 6‰, односно 6,4‰ (3,7‰). Такође, од 60-тих година у појединим селима долази до опадања броја домаћинства. Међутим, у периоду 1948-2002. година, за разлику од промена у броју становника, сва сеоска насеља имала су повећање број домаћинства. Занимљиво је да у појединим сеоским насељима (Кртинска, Уровци, Грабовац, Ушће), на чијим атарима су формиране депоније пепела и шљаке, није дошло до смањења броја домаћинства, већ, насупротив до благог повећања. То би могло да буде последица пресељавања домаћинства у оквиру сеоског атара, односно његовог насељавања у близини старог експроприсаног газдинства.

У периоду 1981-1991. година, број домаћинства највише расте на градском подручју, али и у насељима на јужној страни града (Звечка, Мислођин, Барич, Велико Поље, Стублине). Мањи раст домаћинства забележен је и у насељу Грабовац, које се налази уз депонију пепела. Насеља у периферном подручју Општине стагнирају или смањује број домаћинства, уз неколико изузетака (Мала Моштаница, Љубинић и Вукићевица). У насељима у околини северне депоније број домаћинства опада или стагнира, изузев насеља Бргулице, у коме број домаћинства у посматраном периоду расте.

Као резултат популационе динамике у периоду 1948-2002. год., на подручју Општине је дошло до промене опште насељености са 100,1 становника по km² на 180,7 становника по km². У градском насељу у послератном периоду коефицијент опште насељености се повећао око 5 пута, односно са 775,6 становника по km² у 1948. год. на 4.035 становника по km² у 2002. год., у приградским за око 2,7 пута (са 114,7 становника по km² на 305,9 становника по km²), а у сеоским је насељеност остала непромењена 84,8 становника по km².

Густина насељености опада са удаљавањем од општинског центра. Најгушће су насељена насеља у непосредној околини градског подручја. Зоне око јужне депоније припадају категорији слабије насељених (72-94 становника по km²), док је зона око северне депоније најређе настањена (до 50 становника по km²), изузев насеља Уровци, на јужном ободу депоније, које спада у категорију средњих густина.

Миграције представљају битну компоненту популационе динамике и детерминанту потенцијала и просторног размештаја становништва. Карактер и интензитет миграционих кретања након другог светског рата везује се за процесе индустријализације, урбанизације и деаграризације. Промене у нивоима и динамици економског и социјалног развоја, брзина и правци одвијања демографске транзиције као и политичка збивања у земљи, условили су интензивирање свих облика миграција становништва у последњих десетак година, мада релевантних података за ова миграциона кретања нема. За сагледавање обима и праваца миграција на овом подручју, коришћени су подаци из пописа 1981. и 1991. године о односу аутохтоног (становништво које од рођења живи у истом месту) и мигрантског (селидбеног) становништва.

27 Стратегија одрживог руралног развоја ГО Обреновац за период 2012-2022. Година

Коришћењем података о миграцијама из пописа 1981., 1991. год. и пописа 2002. год. и виталне статистике (природни прираштај) у овом периоду сагледани су процеси имиграције и емиграције, односно колики је допринос миграционог салда у укупној популационој динамици на овом простору.

Посматрано на нивоу Општине, у првом десетогодишњем периоду (1981-1991. год.) у целини је забележен позитиван миграциони салдо (74,6‰; 4.954 лица), у томе градско насеље (173,1‰; 3.376 лице), приградска (46,4‰; 877 лица) и сеоска (25,0‰; 701 лице), а у периоду 1991-2002. год. дошло је до промена у токовима и интензитету миграција. Наиме, и у овом периоду је забележен позитиван миграциони салдо (60,7‰; 4.378 лица), али су приградска и сеоска насеља била "атрактивнија" за досељавања/имиграцију (у приградским стопа 86,5‰; 1.787 лица и сеоским 61,8‰; 1.745 лица) од града Обреновца где се доселило дуго мање тј. 846 лица (а у односу на претходни период 4 пута мање; стопа 36,4‰). Од 6 приградских насеља само је у Забрежју у последњих 20 година (1981-2002. год.) забележен негативни миграциони салдо (стопа -81,4‰) и то у периоду 1981-1991. год. -108,9‰, а у наредном периоду 29,7‰. Негативан миграциони салдо није последица емиграција већ припадања дела овог насеља Обреновцу. Остала приградска насеља у оба међупописна периода имају позитиван миграциони салдо, с тим што је у Мислођину и Баричу досељавање/имиграције била најинтензивније (стопе 110,8‰ и 143,4‰, односно 85,2‰ и 124,8‰), а у Рватима најмања (44,2‰ и 3,9‰).

Главне карактеристике старосно-полне структуре произлазе из удела (апсолутног и релативног) појединих генерација у укупном становништву. Такође, као синтезни показатељ трендова у компонентама демографског развоја, посебно у наталитету и морталитету, старосна и полна структура указује на достигнути ниво транзиције популације и њене будуће промене.

Старосна структура становништва, према резултатима пописа 1991. године, показује да је најмлађи контингент (до 19 година) заступљен са 26,6% на подручју Општине, и са нешто вишим учешћем у приградским (28,8%) и градском насељу (28,6%) него у сеоским насељима (23,6%). Слична схема је и код контингента млађег средовечног становништва (општина 28,2%; приградска 30,5%; град 29,6% и сеоска насеља 25,6%). Код старијег средовечног становништва (40-59 година), нешто је веће учешће у граду (25,8%) и приградским насељима (24,8%) у односу на сеоска насеља (23,7%), а код најстаријег контингента (60 и више година) разлика између града, приградских и сеоских је већ веома велика (15,6% на подручју Општине; 11,5% у граду, 12,9% у приградским и 20,8% у сеоским насељима).

Вредности индекса старења становништва (однос становништва старијег од 60 година и становништва до 19 година), који указује на ниво старости популације, показује да је становништво у граду и приградским насељима још увек младо (индекс 0,4;), а да је у сеоским насељима овај процес већ изражен (индекс старења 0,9; мушко 0,8; женско 1,0), односно, сваки пети становник је старији од 60 година (*Графикон 7., Карта 7.1.*). Наиме, 1991. год. у 15 села удео најстаријег становништва прелазило је 20%, а у 3 села (Пољање, Конатице и Дражевац) сваки четврти становник је старији од 60 година (*Графикон 7.*). Такође, у селима са ниским учешћем најмлађег контингента је и ниско учешће фертилног контингента, односно у тим селима је број жена мањи од броја мушкараца у истој старосној групи, што је, извесно последица појачане емиграције млађих жена из ових средина.

На подручју Општине однос жена и мушкараца је уједначен (50,2% : 49,8%). У градском подручју проценат жена је знатно виши и бележи повећање са 51% на 51,7%, у периоду 1981-1991. година, док је приградском и сеоском подручју удео жена нижи од мушкараца (49,9% и 49,7%) и то константно у истом периоду. Занимљиво је да у сеоским насељима у којима се број становника повећао у периоду 1981-1991. година процентуално је смањено учешће жена, док је у насељима у којима је број становника стагнирао, повећано процентуално учешће жена. Овакав однос мушког и женског становништва, нарочито у селима, резултат је досадашњих трендова у компонентама демографског развоја, који су се рефлектовали на старосну структуру (око 21% становника села је старије од 60 година; око 23% жена и око 19% мушкараца) и чињенице да је дужина поросечно очекиваног трајања живота код жена већа. Анализом дистрибуције становништва по полу и старосним групама добија се комплетнији увид ових односа. Укупно на подручју Општине (1991. године), жена је мање од мушкараца у категорији најмлађег (до 19 година), млађег средовечног

контингента (20-39 година) и старијег средовечног (40-59), а у категорији најстаријег (преко 60 година) број жена је већи. У граду и приградским насељима већи број мушкараца је у категорији становништва до 19 година старости и у категорији старијег средовечног (40-59 година), а у сеоским и у категорији млађег средовечног становништва (20-39). У категорији најстаријег становништва (преко 60 година), у граду жене учествују са 58%, у приградским са 55%, а у сеоским са 54,2%.

Деца и омладина: Контингент деце према Попису 1991. године је истоветан на градском подручју и у сеоским насељима. У неколико сеоских насеља, контингент најмлађих је надпросечан (Барич, Бргулице, Велико Поље, Звечка, Мислођин, Ратари, Рвати, Уровци), а то су насеља махом у окружењу градског подручја. На другој страни, исподпросечно учешће најмлађег контингента је у периферним насељима (Баљевац, Грабовац, Дражевац, Конатице, Мала Моштаница, Ушће). Контингент ученика основних школа (од 7-14 година) је нешто виши у градском подручју, на коме је и увећан у периоду 1981-1991. година, док је у сеоском подручју, стагнирао, у посматраном периоду. У неким сеоским насељима је приметније смањење овог контингента; међутим неуочавају се правилности у односу на просторни распоред насеља. Контингент омладине (15 до 27 година) је смањен *30 Стратегија одрживог руралног развоја ГО Обреновац за период 2012-2022. година* у периоду 1981-1991. година, и у градском (са 20,8% на 17,2%) и у сеоским насељима (са 19,3% на 17,3%). И овде не постоји правилност у просторном распореду насеља. Ради се о релативно кратком периоду посматрања, са дејством различитих фактора, често краткорочних, које у датим условима није могуће идентификовати.

1.1.4. Диверзификација руралне економије

Већина руралног становништва, осим пољопривреде, има и других извора дохотка. У руралним подручјима развој пољопривреде има ограничене могућности, па се због тога тражи могућност алтернативног начина запошљавања. Ту посебан значај може да има развој других економских (непољопривредних) активности на пољопривредним газдинствима, као и развој различитих врста активности и сервиса који нису тесно везани за пољопривреду. Генерално гледано, постоји знатан потенцијал у туризму руралног подручја, који је само делимично искоришћен. Подршком додатним могућностима запошљавања могу се у неким срединама зауставити негативни трендови депопулације и напуштање села. Диверзификација активности на газдинствима неопходна је за запошљавање и одрживи развој руралних подручја, и њоме се може придонети бољем уравнотежењу регионалног развоја у економском и социјалном смислу.

1.1.5. Рурална инфраструктура

За водоснабдевање становништва и осталих корисника на подручју Обреновца користи се вода из подземних издани, са једне стране, и из водозахвата тока реке Саве у Баричу. Оба система су повезана преко везног цевовода чисте воде Обреновац - Барич, и на тај начин чине јединствен, сложен систем водоснабдевања са два изворишта и два постројења за третман воде за пиће, чије се чисте воде мешају и дају квалитетну воду за пиће.

Извориште „Вић баре” лоцирано је у насељу „Забрежје“, удаљеном 4 км северно од Обреновца, где постоји истоимено постројење за прераду воде. Водоснабдевање се обавља преко ЈКП „Водовод и канализација“ Обреновац.

Извориште „Вић баре“ формирано је 1963. године изградом цевастих бунара. До 1972. године „Југофунд“ из Београда ручном гарнитуром за бушење изградио је 6 цевастих бунара дубине до 15 m, укупне издашности 25 l/s. Од тада се на овом изворишту експлоатација врши сталним повећањем броја бунара упоредо са повећањем потреба за пијаћом водом.

Рударско-геолошки факултет из Београда 1984. године извршио је истраживања за потребе израде студије о могућностима максималног искоришћавања подземних вода на овом изворишту. Студијом су дате оцене резерви подземних вода и начини њихове експлоатације.

У наредном периоду хидрогеолошка истраживања усмерена су обезбеђењу додатних количина подземних вода. Радна организација „Иван Милутиновић“ 1988. израдио је грађевински пројекат израде „Ranney“ бунара по којем је исте године, у зони инундације израђен први бунар са хоризонталним дренажима ОБ-1. Капацитет бунара након израде износио је око 120 l/s.

Због значајних количина вода које су обезбеђиване бунаром са хоризонталним дренажима, током 1993. године израђен је и други овакав бунар, ОБ-2, али по технологији „Preussag“. Издашност овог бунара, према подацима службе водовода, на почетку експлоатације износила је између 120-140 l/s. Други бунар типа „Preussag“ чија је израда и започела (израђено је окно бунара), до данас није изведен јер је извођач радова обуставио даљу израду због ратних догађања током деведесетих година у Југославији.

Од почетка експлоатације подземних вода на овом изворишту изражен је проблем брзог пропадања бунара и значајног опадања издашности бунара у кратком периоду након њихове израде. До 1995. године стварним узроцима овим појавама није се поклањала потребна пажња већ се проблем дефицита у количина решавао израдом нових бунара. Стручњаци Института за водопривреду „Јарослав Черни“ (М. Радовановић, А. Соро и др.) од 1995. године, по први пут започели су, према израђеном концепту систематска истраживања која су указала на узроке проблема са којима се служба водовода суочавала тридесет година.

Систематска истраживања ова организација 1995. године започела је стручном експертизом којом се сагледава стање изворишта и предлогом мера за обезбеђење потребних количина воде. Дат је и Генерални програм радова који се предвиђају у циљу дугогодишњег обезбеђења потребних количина воде.

Током 1997. године у наставку систематских истраживања Институт „Јарослав Черни“ израдио је студију која је обухватила израду математичког модела изворишта са прогнозом ефеката будуће експлоатације и анализом неколико алтернативних експлоатационих шема од којих је једном шемом извршена прогноза експлоатације у условима израде 5 инфилтрационих базена.

Исте године Грађевински факултет из Београда извршио је истраживања у циљу хидрауличке анализе система за водоснабдевање града.

Од средине деведесетих година прошлог века на изворишту је изведен већи број бунара којима су замењивани постојећи („Геосонда“ - Београд), а интензивирани су и активности на ревитализацији бунара применом метода физичко-хемијске регенерације („Aquatic“ - Нови Сад, „VeоGeoAqua“ - Београд).

Водоснабдевање се данас врши преко 30 цевастих бунара и два бунара са хоризонталним дренажима - један типа „Ranney“ и други израђен по технологији „Preussag“. Бунари су просечне дубине 18-26 m и капацитета 10 l/s за цевасте бунаре, односно око 60 l/s за „Ranney“ и „Preussag“ бунаре. Укупни капацитет бунара током године је 260 - 320 l/s. Због повишених концентрација Fe и Mn бунари убрзано „старе“ и стари се замењују новим бунарима, а сваке године на одређеном броју бунара врши се физичко-хемијска регенерација.

Са друге стране постројење у Баричу за прераду површинских вода из водотока реке Саве има капацитет око 165 l/s питке воде. Оба система су повезана преко везног цевовода чисте воде, Обреновац - Барич.

Водоводна мрежа је дужине око 800 km, има око 18.000 прикључака и око 60.000 корисника. Становници села Вукићевица, Пироман, Трстеница, Бровић, Љубинић, Орашац, Баљевац, Конатице нису прикључени на водоводну мрежу и приморани су да користе бунарску воду за пиће. Постоји план да до 2020. године цела општина Обреновац буде прикључена на водоводну мрежу. Водоводна мрежа је састављена од примарне и секундарне мреже. Дужина примарног водовода износи око 500 km, док је дужина секундарног водовода око

300 km. На основу података ЈКП Водовод и канализација (са бројем запослених 179), потрошња воде по становнику у просеку износи 450 л/становнику на дан за градску средину и 350 л/становнику на дан за сеоско подручје. Испорука воде приватним лицима износи око 91% док је испорука воде правним и другим субјектима око 9%. Врши се редовна контрола воде са изворишта, технолошки третмани: деферизација, деманганизација и хлорисање.

Интегрална одбрана од сувишних вода подразумева спровођење одређених активности, радова и мера на деловима подручја који су потенцијално угрожени сувишним водама. По сливним подручјима су изграђени дренажни системи, ископана је каналска мрежа и постављене су црпне станице. Присутно је 6 црпних станица: „Скела“, „Вић Бара“, „Забрешке ливаде“, „Купинац“, „Мислођин“ и „Пироман“, чији капацитети нису довољни за одвођење свих количина сувишних вода, па је ово подручје истим ипак угрожено. Каналска мрежа обухвата 9 система укупне дужине канала 293 m који покривају површину од 26.400 ha. С обзиром да одводњавање терена није присутно у довољној мери, потребна је израда допунске мреже канала, као и реконструкција већ постојеће мреже. На улазу у град, у време високог нивоа реке Колубаре, порасте и ниво подземних вода и стварају се мочваре. Колубара ван деонице одбрамбеног система плави села Пољане, део Дражевца и Конатица. Сувишним водама су угрожене и саобраћајнице, пре свега пут Београд-Обреновац, Обреновац-Степојевац, а угрожени су и далеководни стубови, водоводна мрежа итд. Када је Сава висока, у приобалној зони долази до подизања нивоа подземних вода и плављења околног терена.

Планови за одбрану од поплава на територији Обреновца треба да подразумевају предузимања адекватних мера за благовремену интервенцију на познатим критичним местима. Реализација ових активности је у надлежности Скупштине Града, а на територији ГО Обреновац за реализацију је задужен општински штаб за одбрану од поплава.

Наводњавање се примењује спорадично. Најприсутније је наводњавање капањем у пластеницима. Према извору података ЈП „Београд воде“ системи за наводњавање капањем и мини орошавањем су на територији Обреновца заступљени на око 200 ha површине. Претпоставља се да су те површине и веће, јер многи мали системи за наводњавање кап по кап на поседима индивидуалних пољопривредних произвођача нису регистровани.

Уз примену наводњавања могуће је обезбедити сигурне и високе приносе појединих пољопривредних култура. Стога, ову хидромелиоративну меру треба знатно интензивирати.

Брза и лака интеграција у регионалне робно-новчане токове, као и активнији однос ка развојним процесима унутар територије Општине може се остварити само уз добро осмишљену, функционалну и капацитетом задовољавајућу инфраструктурну опремљеност, где у првом плану треба да егзистира саобраћајна инфраструктура. Постојећи саобраћајни систем представља веома битан стратешки елемент, како за саму општину Обреновац, тако и за њено шире окружење, територију града Београда и округе на које се директно ослања. Природне предиспозиције Обреновца, посматране са просторног и физичко-географског становишта, као и постојећа конфигурација терена, указују да она поседује релативно повољан саобраћајно-комуникативан и стратешки положај.

Повезаност Општине са ближим и даљим окружењем, као и мрежом друмских саобраћајница, у којој је од приоритетног значаја мрежа Трансевропских магистрала, остварује се преко магистралног путног правца М-19 и регионалних путних праваца Р-101, Р-101а, Р-101б, Р- 201 и Р-267.

Магистрални путеви представљају основне носиоце саобраћаја унутар Републике. Улога им је у повезивању више друштвено - политичких и привредних подручја и центара, односно опслуживање читаве њене територије. Најчешће се прикључују или поклапају са Међународним путевима. Магистрални путни правац М-19 је одлична веза Обреновца са, у једном смеру центром града Београда, односно у другом смеру са Шапцом и Лозницом. Преко територије Општине прелази у куној дужини од 35 km.

Регионални путеви као један од стубова развоја саобраћаја унутар Републике чине основне споне између више подручја и центара у оквиру појединих привредних и геополитичких заједница. Истовремено могу бити везе између магистралних и међународних путева којима се по правилу прикључују. Иако просторно већ формирани, њихова капиларна мрежа се

мора дугорочно гледано стално функционално унапређивати, а они се сами морају одржавати у стању техничке исправности, прописане одговарајућим стандардима.

Укупна дужина државних путева II реда на територији Општине износи 69 km, а њу сачињавају регионални путеви Р-101 (Забрежје - Обреновац - Уб - Словац), Р-101а (Стублине - Лајковац), Р-101б (Велико Поље - Слатина), Р-201 (Барич - Степојевац - Вреоци - Крушевица), Р-201а (Дражевац - Барајево - Мали Пожаревац - Умчари) и Р-267 (Батајница - Сурчин - Бечмен - Обреновац).

Путну мрежу локалног значаја на територији Општине чини око 153 km категорисаних саобраћајница. У скоро 80% случајева ове саобраћајнице су пресвучене асфалтом, док код осталих углавном преовлађују макадам, туцаник и земљана подлога (*Табела 47.*). Поред набројаног, на територији Општине постоје и некатегорисани путеви, који углавном представљају земљане атарске путеве.

Управљање јавним путевима је делатност од општег интереса и ова функција је поверена Јавном предузећу основаном од стране Владе (*ЈП Путеви Србије*)⁵⁴. Одржавање локалних путева на територији Обреновца, спада у ингеренције *ЈКП Београд пут*, Београд, као предузећа које поседује довољан број неопходних средстава механизације и квалификованог радног особља потребног за изградњу и одржавање локалних и некатегорисаних путева, постављање и одржавање вертикалне и хоризонталне путне сигнализације, путног појаса и објеката, успостављање службе зимске механизације и осталог. Део поменутих послова Скупштина општине Обреновац и ЈП *за изградњу Обреновца* могу тендерски делегирати и неким другим предузећима.

Према показатељу густине путне мреже општина је изнад републичког просека, међутим доста испод просека за град Београд. Предочена чињеница истиче објективну потребу за изналагањем најповољнијих решења око проширења постојеће путне мреже унутар Општинске територије, паралелно са побољшањем њеног функционално-просторног распореда. Приоритет би требао бити пронађен у тежњи што бољег повезивања насеља са општинским центром у светлу ефикаснијег обављања свих привредних делатности.

Отежавајућу околност може представљати недостатак материјалних и финансијских средстава локалне самоуправе, која је одговорна за стање локалних путева и пратеће инфраструктуре.

На основу теренских обсервација постојећег стања путне мреже, изведених у периоду септембар - октобар 2011. године, може се дати генерална оцена свеукупне путне мреже и коловозног застора на територији општине Обреновац:

а) *Коловозни застор на примарној путној мрежи* (магистрални и регионални путни правци) је у стању релативно задовољавајућих технолошко-експлатационих карактеристика. Проблем може бити препознат, у неким случајевима, у лоше регулисаним инфраструктурним елементима за одводњавање атмосферског воденог талога и земљаних наноса са путне мреже (пример може бити Ваљевски пут).

б) *Стање коловозног застора на локалној путној мрежи* (категорисаним и некатегорисаним путним правцима) је углавном задовољавајуће, с тим да су поједине деонице под асфалтом у веома лошем стању, те постоји наглашена потреба њихове модернизације и реконструкције.

⁵⁴ Дефинисање појма управљање према *Закону о јавним путевима* подразумева: коришћење, вршење инвеститорске функције, организовање и обављање стручних послова на изградњи, реконструкцији, одржавању и заштити јавног пута, уступање радова на одржавању јавног пута, организовање стручног надзора и планирање претходно наведених послова, означавање јавног пута и вођење његове комплетне евиденције.

Утицај запуштене путне инфраструктуре треба напоменути посебно са становишта пољопривреде, с обзиром да неки локални путеви немају потребне техничке услове за нормално кретање моторних возила и пољопривредне механизације. Пољопривредни производи који се откупљују на овом подручју често губе на свом квалитету услед лоших транспортних услова. У питање се често може довести и постојеће стање или недостатак хоризонталне и вертикалне друмске сигнализације, као и непостојање пешачко-бициклических стаза. Такође, на појединим деоницама проблем нормалном одвијању саобраћаја представља и неуклањање растиња уз путне правце.

Привредно друштво “Термоелектране Никола Тесла” д.о.о. Обреновац под овим именом и садашњом организацијом послује од 1. јануара 2006. године, као зависно привредно друштво у саставу ЈП “Електропривреда Србије” Београд. Запошљава око 2.500 радника. Ово предузеће обједињује 4 термоелектране и интерну железницу. У саставу овог предузећа су термоелектране „Никола Тесла А“ (1.650,5 MW) и „Никола Тесла Б“ (1.240 MW) у Обреновцу, термоелектрана „Колубара“ (271 MW) у Великим Црљенима и термоелектрана „Морава“ (125 MW) у Свилајнцу. Укупно има 14 генератора инсталисаног капацитета 3.286,5 MW, односно 36% свих произвођачких капацитета електричне енергије у Србији, и највећи је произвођач електричне енергије у југоисточној Европи. Годишњом производњом од преко 20 милијарди киловат сати даје половину укупне производње електричне енергије у Србији. Термоелектране у Обреновцу се снабдевају нискокалоричним лигнитом из Колубарских површинских копова. Транспорт се врши интерном железницом дужине 30 километара којом се годишње превезе око 37 милиона тона лигнита.

Производња ТЕНТ д.о.о. Обреновац почиње пуштањем у рад најстарије термоелектране у Србији, ТЕ „Колубара“ (први блок снаге 32 MW, пуштен је у погон 20. октобра 1956.). Термоелектрана „Обреновац“ је најпре била планираног капацитета 5×200 MW. Први блок снаге 210 MW је пуштен у погон 7. марта 1970. године, а други блок већ у септембру исте године. Тада је промењена првобитна одлука и почела је изградња још 4 блока по 308 MW. Последњи, шести блок је пуштен у погон 26. децембра 1979. године. Тог тренутка је то била највећа термоелектрана на Балкану капацитета 1.650 MW. Термоелектрана „Обреновац“ мења име у термоелектрана „Никола Тесла“ 24. априла 1975. године. Радови на термоелектрани „Никола Тесла Б“ почели су 1978. године. Први блок од 620 MW је пуштен 3. новембра 1983. године, а други блок 28. новембра 1985. године, који су у то време имали најснажније блокове у свету на нискокалорични лигнит.

Заједно са производним погонима, развијан је Железнички транспорт обреновачких електрана, намењен допремању угља из колубарских рудника, са укупно око 100 километара колосека. Њиме је допремљен и велики део опреме за градњу ТЕНТ-ових постројења, као и површинског копа Тамнава. Током тромесечног бомбардовања Србије 1999. године, тешка разарања претрела су разводна и далеководна постројења у непосредној близини Термоелектране „А“ у Обреновцу, па чак и производни погони Термоелектране „Колубара“.

У плану је завршетак изградње ТЕ Колубара Б, која је почела 1988. године, а три године касније је обустављена. У тај пројекат је до сада уложено више од 300 милиона евра, а изградиће се два блока снаге од по 350 мегавата у ТЕ „Колубара“ и нови блок снаге 700 мегавата у ТЕ „Никола Тесла Б“. Укупна вредност ове две инвестиције је око две милијарде евра. Из ове електране, преко топлодалеководног система, испоручује се топлотна енергија за грејање стамбених и пословних објеката у Обреновцу. За потребе напајања система, реконструисана су прва два блока, којом је омогућена комбинована производња електричне и топлотне енергије.

На подручју општине постоји велики број трафостаница различитих напонских односа и то: 110/35kV (1) и 110/10kV (1), 35/10kV (6) и велики број 10/04kV. Стање трафостаница према расположивим подацима пре неколико година је следеће:

ТС 110/35kV „Београд 10“ (Мислођин) - Налази се у власништву Електромреже Србије. Старости је око 35 година и није у адекватном стању.

ТС 110/10kV „Београд 22“ (Барич) - Индустијска трафо станица, у функцији је од 1985. године. Извршена је реконструкција и уклапање у 10kV водове.

ТС 35/10kV „Обреновац“ - Трафостаница у функцији од 1956. године и више пута је реконструисана.

ТС 35/10kV „Стублине“ - Трафостаница је била веома стара, а изградња нове на постојећем месту завршена је 2010. године (вредност радова у 2010. око 200 милиона динара), при чему је стара угашена.

ТС 35/10kV „Ратари“ - У функционалном је стању од 1983. године. Тренутно се ради на увођењу ове трафостанице на систем даљинског управљања.

ТС 35/10kV „Вордис“ - У функционалном стању од 1980. године. Напаја два вода од којих један припада ТЕНТ.

ТС 35/10kV „Барич“ - Предвиђена за стављање ван функција када се изврши уклапање ТС „Београд 22“ у 10kV водове.

ТС 35/10kV „Умка“ - У функцији од 1964. године. Првим трафоом се напају два предузећа, а док се други користи за снабдевање електричном енергијом Умке и околине.

ТС 10/04kV су углавном у функционалном стању, али су велике старости.

Трафостанице су у функцији али су велике старости и не адекватног капацитета. Веће трафостанице су прикључене на систем даљинског управљања. Прекиди и кварови су углавном изазвани људским фактором и атмосферским неприликама. Последњих година изграђено је доста нових трафостаница, а радови на унапређењу дистрибутивне мреже биће настављени.

Током 2011. године на територији погона Обреновац извршени су значајни радови и утрошена одређена финансијска средства у:

реконструкцију надземне електроенергетске мреже, нисконапонске мреже и 10kV далековода (готово 58 милиона динара);

изградњу нових трафостаница 10/0,4kV и реконструкцију постојећих (50 милиона динара, те 202 милиона динара у 2010. години);

Уклапање ТС 110/10 kV/kV - изградња 7 подземних кабловских водова (63 милиона динара);

изградњу 35kV далековода Београд - Звечка (71,2 милиона динара).

У 2011. години новоизграђено је и пуштено у погон десет трафостаница 10/0,4 kV, реконструисане су, појачане и пуштене у погон 4 трафостанице, а уговорени су и започети радови на 9 трафостаница. Доста се радило и на замени стубова и проводника у воду 1kV, као и по истим уградња 10 kV СКС.

Пренос електричне енергије - Присутни су следећи напонски нивои: 220 kV, 110 kV, 35 kV, 10 kV и 0,4 kV. Високо напонски водови су надземни, док је 95% 35 kV мреже надземно. Ниско напонска мрежа је подземна.

Процент електрификације у Општини износи 100%, што значи да је свим насељима доступна електрична енергија. Потрошња електричне енергије у Општини је у благом порасту. Губици електричне енергије су око 10%.

Мрежа топловода је у функцији од 1984. године, а састоји се од 86 km примарне и 250 km секундарне мреже. После реконструкције, мрежа је доведена у адекватно стање, а губици сведени на 10% у 2007. години. Проблем даљем развоју топлификације представља искоришћеност капацитета која износи око 90%.

Гасификација - Као супституција топлотној енергији из ТЕНТ А и системима топлификације, могуће је коришћење гаса у пољопривреди, индустрији и домаћинствима. Правац ширења система од Барича и јужног дела Општине, са територија Уба и Лазаревца (веза на магистрални гасовод Београд - Ваљево), треба дефинисати планским документом у којем ће се предвидети изградња гасоводне мреже и објеката до постојећих и будућих производних зона. Није искључена могућност гасификације насеља малих густина, али и самог општинског центра.

Функционисање комплетне инсталације и уређаја фиксне телефоније на територији општине Обреновац је под ингеренцијама предузећа за телекомуникације „Телеком Србија А.Д.“. Према подацима преузетим из публикације *Општине и региони у Републици Србији, 2011.*, може се израчунати вредност показатеља постојеће густине ТТ мреже (броја телефонских прикључака на 100 становника). Овај показатељ за територију општине Обреновац има вредност од око 32,5. На територији Општине број телефонских прикључака већи је за 634 у односу на 2010. годину.

Током 2010. и 2011. године, на територији општине Обреновац у рад је пуштено пет нових базних станица (*Табела 53.*), и то две базне станице за систем GSM(2G) UMTS(3G). У 2012. години планирано је пуштање у рад још 7 базних станица (две у GSM и пет у UMTS технологији). Захваљујући томе знатно ће бити побољшан ниво сигнала у местима где је пријем био слабији или онемогућен у затвореном простору. Ниво сигнала и код осталих оператера је у суштини прихватљив, а непрестано се ради на побољшању квалитета и броја услуга у оквиру мобилних мрежа.

У протеклом периоду инвестирана су значајна средства у инфраструктуру за пружање широкопојасних (бroadband) услуга корисницима. На подручју општине Обреновац изграђена је мрежа оптичких каблова за магистрални и локални телекомуникациони саобраћај укупне дужине 108 km.

У 2012. години планирана је изградња новог магистралног оптичког кабла Београд-Обреновац, а до 2015. повезивање оптичким кабловима са насељима Јасенак, Мислођин, Конатице, Пољане, Ушће, Уровци, Ратари, Дрен. На тај начин ће мештани већег броја насеља општине имати могућност квалитетног и брзог приступа интернет мрежи.

На територији ГО Обреновац постоји организовано сакупљање и одлагање комуналног отпада, које врши Јавно комунално предузеће „Обреновац“. За сакупљање комуналног отпада у граду и околним сеоским насељима предузеће користи сопствену опрему и људство, и дневно се на депонију транспортује око 90 тона отпада. Око 75% укупног броја становника ГО Обреновац обухваћено је системом организованог сакупљања и одношења смећа, односно око 20.163 грађана и 1.700 корисника привреде. Комунални отпад се не сакупља из свих насеља општине већ само из већих насеља и индустријских комплекса (од укупног броја насеља ГО Обреновац, 13 насеља није у систему организованог сакупљања отпада).

АНАЛИЗА СТАЊА У СЕКТОРУ ПОЉОПРИВРЕДЕ

1.1.6. Стање пољопривредних ресурса

1.1.6.1 Земљиште

Према подацима *Републичког геодетског завода - Службе за катастар непокретности Обреновац*, из 2011. године, од 411,1 km² територије ГО Обреновац, пољопривредно земљиште је захватало 77,8%.

У структури **коришћеног пољопривредног земљишта**, укупне површине од 31825,68 ha, доминирају њиве и вртови, са учешћем од 88,2%. Воћњаци заузимају 5,3%, виногради 0,2%, а трајни травњаци 6,2% коришћене пољопривредне површине - ливаде 2,6% и пашњаци 3,6%.

Према решењима Просторног плана Републике Србије од 2010 до 2020. године, у приградским подручјима града Београда, у циљу обезбеђења свежих намирница за градске пијаци и малопродајне ланце и сировина за развијену прехранбену индустрију, треба развијати **ратарство и воћарство**, као основне гране тржишне пољопривредне производње, **говедарство и свињарство** као комплементарне, а као посебно усмерење ужих локалитета **виноградство**.

Њиве и вртови су добре катастарске структуре - 96% вртова и 21% њива је 1-2. катастарске класе, 75% њива је 1-4. а чак 93% 1-5. катастарске класе.

Према подацима РЗС за 2010. годину, на близу две трећине засејаних ораница и башти налазила су се *жита* - кукуруз (61%), пшеница (22%) и, у мањем обиму јечам и овас. На другој позицији је *крмно биље*, са учешћем у засејаној површини од 22%. И у случају крмног биља производња је концентрисана на две културе - луцерку (64%) и детелину (22%). *Поврће* је заузимало нешто мање од 8%, а *уљарице* (соја, и у мањем обиму сунцокрет) и *шећерна репа* 5% засејаних површина.

1.1.6.2. Вишегодишњи засади

Воћњаци и виногради налазе се на парцелама 1-3. катастарске класе. Најзаступљенија је производња јабуке (248 хиљада родних стабала у 2010. години) и шљиве (112 хиљада родних стабала), а тло је погодно за узгој широке палете континенталног воћа и грожђа (12 хиљада родних чокота).

Сви **пашњаци** и 97% **ливада** се налазе на парцелама 1-4. катастарске класе. Врло добру катастарску структуру травњака потврђују и приноси зелене масе и сена, који у 2010. години превазилазе републички просек. Поред развијене производње жита и крмног биља, то је други, важан предуслов за развој сточарске производње, у којој ово подручје има дугу и богату традицију. Иако је у периоду економске кризе и транзиције, сточни фонд драстично смањен, Обреновац је и даље општина са натпросечним бројем стоке у односу на пољопривредну површину (према последњим расположивим подацима РЗС на нивоу општина, из 2006. године, у општини Обреновац је било 58 усл. грла/100 ha пољ. површине, према 41 условних грла на територији града Београда и 31 на нивоу Републике).

Ратарска и повртарска производња концентрисане су у средишњем делу Општине, нарочито на плодном алувијуму и ритској црници у долинама река Саве, Колубаре и Тамнаве. Сточарску производњу треба даље развијати у највећем делу Општине и то интензивну производњу млека и свињског меса на крупним фармама у ратарско-сточарском рејону и говедарско-овчарско-козарску производњу млечно-месног типа на породичним газдинствима у сточарско-воћарском рејону. Повољне карактеристике рељефа и климе омогућавају гајење великог броја врста воћа. За производњу воћа и грожђа предиспонирана су побрђа на североистоку, истоку и југоистоку Општине, иако се највећи засади јабуке 1. катастарске класе налазе се на крајњем западу (КО Ушће и Скела).

Ово подручје је, због близине термоенергетских постројења, као извора топле воде, интересантно и за пластеничку производњу раног поврћа и цвећа, мада се мора водити рачуна о неповољним утицајима депоније пепела у непосредном окружењу.

Извор: ЛЕАП ГО Обреновац, (2011), према ПП ГО Обреновац, (2007).

Села са бровитом конфигурацијом терена као што су Мислођин, Дражевац, Конатице, Баљевац, Јасенак и Мала Моштаница имају повољне услове за заснивање интензивније воћарске производње, али су ти капацитети у потпуности неискоришћени. Производња воћа захтева велики ангажман људског рода, али се према проценама на малим поседима од 1 ха може обезбедити доходак једнак оном са имања која имају више од 30 ha ратарских усева и 20-ак условних грла стоке.

Последњих година воћарска производња сели се из великих производних комплекса и производних површина на породична пољопривредна газдинства. Велики засади јабука А.Д. „Драган Марковић“ стари су преко 30 година и немају противградну заштиту, па су приноси незадовољавајући.

Укупна површина по вишегодишњим засадама, односно плантажама воћа, на територији Градске општине Обреновац износи 1.095.500 m².

Највећи део пољопривредног земљишта је у приватном власништву.

У државној својини је, према катастарским подацима, 3425 хектара - 2610 ha њива, 231 ha воћњака, 8 ha винограда, 61 ha ливада, 53 ha пашњака и 98 ha трстика и мочвара, највише у КО: Кртинска, Ушће и Скела. Притом, треба имати у виду и чињеницу да се у Плану за издавање у закуп земљишта у државној својини у 2011. години налази само 2027 ha, међу којима и 778 ha датих у закуп предузећу АД "Драган Марковић", Обреновац по основу права

пречег, за узгајање 3942 условна грла стоке. Преосталих 1400 ha није предмет закупа услед "разлике између правног и фактичког стања", односно чињенице да је увидом у стање на терену утврђено да се не ради о пољопривредном земљишту.

Просечна величина поседа коришћеног обрадивог земљишта породичних газдинстава на територији општине Обреновац износила је, према резултатима Пописа из 2002. Године, 2,15 ha, што је више него на нивоу града Београда (1,72 ha) и Централне Србије (2,10 ha), али ниже од просека за Републику од 2,46 хектара.

Поседима укупно коришћеног земљишта, мањим од 1 ha располаже 32% породичних газдинстава у Обреновцу и 42% у граду Београду, док је на нивоу Централне Србије и Републике овај проценат испод 30%. На другој страни, учешће газдинстава са поседима већим од 8 ha на нивоу Републике и Централне Србије износи близу 10%, док их је у општини Обреновац у пола мање, а на нивоу Града нешто више од 3%.

Према катастарским подацима из 2011. године, просечна величина парцеле коришћеног пољопривредног земљишта у ГО Обреновац износи за: њиве 0,41 ha, вртове 0,20 ha, воћњаке 0,14 ha, винограде 0,11 ha, ливаде 0,24 ha и пашњаке 0,18 ha. Поступак комасације започет је пре 20 година и за те намене је предвиђена буџетска подршка у градском програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта у 2011. години.

1.1.6.3. Сточни фонд

Иако постоје повољни природни услови за значајно боље резултате у сточарству, анализа података о броју стоке у Србији последњих година указује на стални тренд смањења и то од 2,5 до 3%. Посебно је неповољна ситуација у говедарству, свињарству и овчарству.

Услови за сточарску производњу, са становишта обезбеђења обима и квалитета сточне хране су повољни. Променама у структури сетвених површина и повећаним приносима, може се обезбедити већа производња крмног биља а у производњи кабасте хране и концентроване сточне хране могу се остварити позитивне промене које представљају солидну основу за раст сточарске производње.

У појединим деловима Републике Србије, сточни фонд како по броју, тако и по врстама стоке, веома је неравномерно распоређен, посебно с обзиром на однос пољопривредних површина и сточног фонда. Постојећи сточни фонд, за 2009. годину, у односу на расположиве пољопривредне површине је 30 условних грла на 100 хектара у Србији укупно, 33 условних грла на 100 хектара у Централној Србији и 25 условних грла на 100 хектара у Војводини, и представља још увек значајан развојни ресурс, уз услов да се систематски и веома интензивно унапређују генетске особине стоке, као и технологија и организација производње.

У последње време и поред релативно лошег стања у сточарству Србије, бележе се знатни позитивни помаци, који су утицали на повећање значаја сточарства у целокупној пољопривредној производњи. Вредност реализоване сточарске производње у Србији у 2009. години процењена је на 1.714 милиона РСД и има учешће од 30,5% у оствареној вредности пољопривредне производње.

За 2009. годину, процењене вредности сточарске производње по делатностима у укупно оствареној вредности сточарске производње су: за говедарство 799 милиона РСД са учешћем од 46,6%, свињарство, 591 милиона РСД са учешћем од 34,5%, живинарство, 219 милиона РСД са учешћем од 12,8%, овчарство, 100 милиона РСД са учешћем од 5,9% и пчеларство 5 милиона РСД са учешћем од 0,2%.

У Србији према подацима РЗС у периоду од 2000. године број говеда има тенденцију раста и у 2009. години статистички евидентиран број грла од 1.00.295 већи је у односу на просек из периода 2000-2008. година за 2,2%, док је у односу на 2008. годину мањи за 5,2%. На почетку 2010. године статистички је евидентирано 586.000 грла крава и стеоних јуница, што представља смањени број у односу на 2008. годину за 6,3%, односно мањи је број у односу на просек из периода 2000-2008. године за 18,9%.

У 2009. години укупан број свиња достигао је број од 3,631 милиона, што је за 1% мање у односу на период 2000-2008. године, а за 1% је више у односу на 2008. годину. Истовремено, повећан је и број крмача и супрасних назимица за 3,7%.

Реализован број оваца од 1,504 милиона грла у 2009. години, је за 3,4% мањи у односу на просечан број грла у периоду 2000- 2008. године, односно за 6,3% је мањи у односу на 2008. годину.

Живинарска производња представља најинтензивнију делатност у сточарству. У 2009. години број грла живине износи 22,821 милиона, и има раст у производњи броја живине и меса за 29%, посматрано у односу на период 2000-2008. године. У односу на 2008.годину, број јединица живине у 2009. години је већи за 32,8%, што је знак опоравка живинарства после вишегодишњег пада.

На територији града Београда, налази се 17 општина међу којима се по укупној површини пољопривредног земљишта истичу четири општине: Палилула, Обреновац, Младеновац и Лазаревац.

Обреновац је општина која има површину од 40.995 ha, са 29 насеља где је регистровано око 3.000 пољопривредних произвођача. Од укупне површине пољопривредно земљиште обухвата 30.404 ha, или 74,2% а 13,9% од укупног пољопривредног земљишта града Београда, коме припада ова општина. Наведена површина представља потенцијал за развој различитих линија пољопривредне производње, нарочито ратарско-сточарске производње која је доминантнија од воћарско-виноградарске која је у мањем обиму заступљена. Према статистичким подацима за 2007. годину у структури земљишта према категоријама коришћења пољопривредне површине које су значајне за сточарску производњу су крмно биље са учешћем од 18,8%, ливаде које од укупне површине пољопривредног земљишта заузимају 2,5% и пашњаци 3,9%. Процентуално учешће ливада у укупној површини ливада подручју Обреновца у укупној површини ливада на територији Београда је 5,9% а процентуално учешће пашњака 13,1%.

На територији општине Обреновац, ради сагледавања досадашњег развоја и тренутног стања у сточарској производњи, као и да би се створила квалитетна основа за пројектовање даљег развоја сточарства и обима сточарске производње, извршена је детаљна анализа кретања броја стоке за период од 2000 до 2008. године (2000. Година је узета као базна). Унутар ове анализе посматрана је промена броја крава, свиња, оваца и живине, као и њихово процентуално учешће у укупном броју на територији града Београда и Републике Србије.

Развој сточног фонда у периоду од 2000. до 2008. године карактерише колебање броја грла по појединим врстама стоке, што је последица неповољних услова привређивања и тешкоћа у пласману сточарских производа на унутрашњем и спољном тржишту.

С обзиром да је општина Обреновац једна од најзначајнијих општина за пољопривредну производњу на територији града Београда, друга је по значају у говедарској производњи, одмах иза општине Палилула која има највећи број говеда од свих београдских општина. Укупан број говеда општине Обреновац у 2007. години је опао за 10% у односу на претходну годину, а за 32,3% у односу на 2000. годину. Тренд смањења укупног броја говеда је видљив и у периоду 2003-2007. године који је приказан у табели 2. У складу са падом укупног броја говеда, долази и до смањења броја крава и стеоних јуница и то нарочито од 2004. године али највећи пад од 29,5% бележи се у 2007. години у односу на 2000. годину. У општини Обреновац овакво стање говедарства је у многоме слично са општим стањем ове важне гране сточарства у Србији. Обрачуном процентуалног учешћа броја говеда општине Обреновац у укупном броју говеда на територији града Београда износи 16,8% док учешће у Републици Србији је 8,6% у 2007. години. У односу на 2000. годину процентуално учешће општине Обреновац износило је за Београд 24,8% .

Стање сточног фонда у ГО Обреновац је следеће:

Говеда-9650, бивола-14, свиња-56031, оваца-14656, коза-2263, коња-165, магараца и мула-2, укупна живина-147376 (бројлери-21443, кокошке носиле-70487, остали подмладак и петлови-46612, ћурке-3102, патке-2318, гуске-584, морке-1654, остале гајене птице-1176),

кунићи женке за приплод-197, нојеве-0, укупан број пчелињих кошница-4911, број кошница-поктерне-4304, број кошница-непокретне-587.

Напомена: Подаци су преузети од РЗС од задњег пописа пољопривреде 2012 године, јер је он прецизно урађен, а стање сточног фонда задњих година се није мењало. Наведено бројно стање сточног фонда односи се на укупан број грла на територији општине Обреновац. Од тога у власништву предузећа А.Д. „Драган Марковић“ је 878 грла говеда и 20648 грла свиња.

<i>Табела 43. Број говеда, свиња и оваца на 100 ха пољопривредне површине за 2008. годину Територија</i>	Говеда на 100ха пољопривредне површине	Свиња на 100 ха пољопривредне површине	Оваца на 100 ха пољопривредне површине
Република Србија	22	76	32
Београд	26	110	31
Обреновац	31	191	40

У односу на 100 ха пољопривредне површине општина Обреновац има највећи број говеда, свиња и оваца у односу на Републику Србију и Београд, што се види из Табеле 43. за 2008. годину. Према анализи укупног броја свиња, највећи број свиња се налази на територији општине Обреновац, односно око 24,4% у односу на укупан број свиња који се налази на територији града Београда а у односу на Р. Србију учешће је 1,5%. Укупан број свиња у 2007. години је за 29,7% већи у односу на претходну годину, а у односу на 2000. годину за свега 5%. Број свиња у овој општини у посматраном периоду је био релативно стабилан са одређеним осцилацијама које прате ову производњу.

Иако овакви циклуси у свињарству чине ову производњу несигурном, ипак се укупан број свиња у посматраном периоду није битније променио.

Што се тиче овчарске производње постоји тенденција повећања броја оваца од 2004. године када је било за 40,4% више оваца у односу на претходну годину. У 2007. години проценат повећања је свега 4,7% у односу на 2006. годину. У односу на базну 2000. годину укупан број оваца у 2007. је већи за 40,6%. У односу на укупан број оваца који се налази на територији града Београда процентуално учешће општине Обреновац је 17,9% а у односу на Републику Србију учешће је свега 0,7%. Како због природне средине тако и због традиционалне наклоности становништва гајењу оваца, ова грана сточарства има добре услове за свој даљи успешан развој.

У посматраном периоду укупан број живине у општини Обреновац има тенденцију благог опадања, па тако имамо да је од 302.748 комада живине у 2004. години опао на 271.770 комада у 2007. години, што је за 10,3% или за 30.978 комада живине мање. Највеће повећање укупног броја живине у општини Обреновац је 2004. године и то за више од 100% у односу на претходну годину. У 2007. години у односу на базну 2000. годину постоји повећање за 60,4%. Процент учешћа укупног броја живине у укупном броју града Београда износи 27,6% а учешће у Републици Србији износи 1,6%. Последњих година живинарска производња на територији целе Србије бележи сталан раст и заузима значајно место у пољопривредној производњи, јер је то грана сточарске производње у којој је брз обрт капитала, па се може очекивати и заинтересованост произвођача са ових простора за већа улагања за овакав вид производње.

У говедарству се одгајају краве где је доминантна раса сименталац и домаће шарено говече. Основу производње чине мала домаћинства са 3 до 6 крава, међутим постоје домаћинства која имају и преко 20 грла и баве се специјализованом производњом. У општини има и око 30 фарми које држе 10 до 15 млечних грла а има и това бикова које је у последње време смањено. Постоје и одгајивачи оваца који гаје Vinterberg расе оваца који су освојили многе награде на сајмовима и изложбама.

На територији општине Обреновац налази се и пољопривредно предузеће А.Д. „ Драган Марковић“ које се бави ратарском производњом где доминирају житарице и индустријско биље: соја, шећерна репа, уљана репица и кукуруз који се користи као сточна храна. Највећи објекти за узгој животиња, тј. фарме су у власништву предузећа А.Д. „Драган Марковић“. На територији ГО Обреновац послује неколико фарми, које су у власништву предузећа А.Д. „Драган Марковић“. Поседује фарму музних крава, фарму за тов јунади и фарму свиња.

Према подацима предузећа А.Д. „Драган Марковић“, Фарма музних крава А.Д. „Драган Марковић“, Кртинска, улица Младост бб има 357 крава и 335 подмлатка.

Фарма за тов јунади А.Д. „ Драган Марковић“, Орашац , Орашац бб има 186 јунади.

Фарма свиња А.Д. „Драган Марковић“, Ратари, улица Савска бб има 20648 свиња.

Постоје удружења одгајивача оваца и удружење пољопривредника ГО Обреновац.

Што се тиче живине не постоје подаци на нивоу Општине (јер нико не вакцинише живину) али по некој њиховој процени сматра се да је живинарство у сталном опадању.

Домаћинства која се баве продајом крупне стоке, осим на сточној пијаци и закупцима, стоку продају и директно кланицама. Постоје две регистроване кланице у општини Обреновац (Стојић доо Уровци, Уровци, Индустријска 12 и кланица А.Д. „ Драган Марковић“, Ратари, улица Савска бб) и већи број нерегистрованих које врше откуп стоке за клање. Кланице су мањег капацитета и продају месо месарама у Обреновцу и Београду без могућности за развој и освајање нових тржишта.

Откуп млека је преко млекара „Имлек“ Београд, и „Млекара Шабац“. Један број произвођача прерађује млеко у сир и кајмак који пласира своје производе на београдским пијацама или на газдинству за мањи број потрошача у оквиру самог места.

На територији општине Обреновац постоји интересовање и за пчеларску производњу јер постоје произвођачи који се баве пчеларством (100 породица) и производњом меда како за сопствене потребе тако и за тржиште у окружењу. Постоји Друштво пчелара „Обреновац“ које има дугу традицију од 1918. године, када је основана прва пчеларска подружница. Друштво пчелара данас броји 120 чланова и основни циљ друштва је унапређење пчеларства на територији општине Обреновац. У оквиру своје делатности, Друштво штити интересе пчелара, ради на планском развоју пчеларства, здравственој и другој заштити пчела, помаже организоване активности пчелара, као и њихову међусобну сарадњу. Друштво сарађује са стручњацима и стручним организацијама у циљу унапређења пчеларства, ради на стручном оспособљавању пчелара за успешније бављење пчеларством, развија и помаже све видове популарисања пчеларства.

У 2009. години је било 2.500 кошница и укупна производња меда је износила 20 тона. Следеће 2010. године реализован је програм, набавке кошница уз подршку Владе Републике Србије и локалног фонда за развој Задругарства, од 50%, од чега је купљено још 750 кошница и произведено и продато је 50 тона меда. Друштво пчелара Обреновац данас има 120 чланова у свом поседу има близу 5.000 кошница, производи 70 тона меда који се углавном извезе у земље Европске уније и на наше тржиште поред мање количине меда пласира око 2000 ројева.

Друштво организује једном годишње и пчеларску изложбу под називом „Дани пчеларства Обреновац“ као и друге манифестације у вези са пчеларством. Такође, од 1999. године издаје часопис под називом „Обреновачки пчелар“ који је едукативног карактера и намењен је првенствено грађанима.

Постоји и пчеларска задруга „Саће“ која је организована 2009. године и има преко 20 чланова. Основне активности задруге су: производња и продаја меда, производа од меда и на бази меда, као и других пчелињих производа (прополис, полен, матични млеч, восак, перга) који пчелари Обреновца производе у својим кошницама и продаја неопходног материјала за обављање ове делатности, не сме се занемарити ни едукативна функција Пчеларске задруге „Саће“ која се односи на популарисање здраве хране, меда и пчелињих производа.

На основу свега изнетог долази се до закључка да је присутан негативан тренд у кретању броја грла у сточарству. Све врсте стоке у посматраном временском периоду смањују свој број. У пчеларству, и поред постигнутих успеха, долази до слабења природних услова за гајење пчела, због чега је интензивирана борба за очување пчеле као врсте и за очување природних услова.

Зато је неопходно донети низ одговарајућих мера, у домену аграрне политике, које ће стимулисати производњу, што подразумева увођење одговарајућег регресирања, пореских олакшица и других мера подстицаја сточарске производње у правцу веће и стабилније производње.

Неопходна је и ефикасна заштита домаћег сточарства од конкуренције из иностранства, меса, млека и њихових прерађевина. То значи да је потребна активнија и ефикаснија улога државе у циљу ефикасног спровођења мера заштите и подстицаја домаће производње.

Без економске сигурности произвођача, не може се говорити о правим мотивима пораста производње. Неопходно је успоставити одговарајуће паритете цена који ће имати стимулативног утицаја на произвођаче у сточарској производњи. Неопходно је да механизам заштитних, односно гарантованих цена буде у функцији сточарства, односно да буду у одговарајућем односу са свим инпутима исте. Такође, потребно је на одговарајући начин обезбедити сигурност пласмана стоке и меса, а на тај начин остварује се и економска стабилност узгаивача свих врста стоке.

Интензивирањем сточарске производње ће се омогућити: повећање производње сточарских производа, бољи квалитет производа у сточарству, боље искоришћење капацитета/природних ресурса, развој еколошки прихватљивих производа, боље стимулирање рада у сточарству, боља примања на пољопривредним имањима, прилагођавање потребама потрошача, боља координација са прерађивачком индустријом.

1.1.6.4. Механизација, опрема и објекти

По опремљености пољопривредном механизацијом, Градска општина Обреновац је око регионалног просека. Пољопривредна газдинства располажу у просеку са 0,5 двоосовинских трактора, а просечна површина коришћеног пољопривредног земљишта обрађена сопственим двоосовинским трактором износи 9,5 ha. Средња и мала пољопривредна газдинства су опремљена половном механизацијом, која је технолошки превазиђена на газдинствима земаља са развијеном пољопривредом. Пољопривредна механизација на газдинствима је застарела, старија од 10 година, односно преко 96% је застарела механизација. Пољопривредници са територије Градске општине Обреновац већином користе технички мање захватне машине, са релативно већом потрошњом горива и губицима при руковању (већим растуром при жетви), што додатно утиче на раст производних трошкова. Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на територији Градске општине Обреновац, има 10698 трактора, 164 комбајна, и 12594 прикључних машина.

Опремљеност објеката за смештај стоке је врло неуједначен и зависи од степена специјализације и величине стада. Мали број пољопривредних газдинстава су током последње деценије имала значајне инвестиције у унапређење стандарда, изградњу и проширење постојећих капацитета. Ови објекти су технички добро опремљени и испуњавају захтеве предвиђене стандардима о добробити животиња. И поред тога, управљање стајњаком и његово складиштење остаје један од кључних проблема са којим се суочава већина великих, али и део малих произвођача.

Опремљеност пољопривредних газдинстава објектима за складиштење репроматеријала и финализацију пољопривредних производа је ниска. Углавном се користе постојеће „економске зграде“ и помоћни објекти на газдинству.

У ГО Обреновац постоје велики капацитети складишног простора, како у приватном тако и у друштвеном сектору. У складишни простор убрајају се силоси, подна складишта (магацини), складишни простор са расхладним системом (хладњаче). Према резултатима пописа пољопривреде из 2012. године на територији Градске општине Обреновац има 2 хладњача, 2 силоса, 2 сушара, 8 стакленика и 1300 пластеника.

Када су у питању силоси, А.Д. „Драган Марковић“, поседује један силос за житарице капацитета 40000 t, у Ратарима. Такође, ово предузеће има и 18 подних складишних (магацина), чије су поједине површине 720 m² у основи, што чини укупан капацитет од 12960 m².

Фабрика протеина и уља „Биопротек“ А.Д., која послује у оквиру Банком групе, поседује силосе са укупно 157 ћелија, чија је запремина 85000 t, на бази пшенице. У кругу фабрике, налази се објект , уз силосе, са седам спратова подног складишта, чији је капацитет 10 t на бази пшенице. Магацински простор износи 3000 m², цистерне за уље су запремине 5000 l. Биопротек има и своје пристаниште на реци.

Затим, складишни простори са расхладним системом (хладњаче) за чување и кондиционирање воћа и поврћа на територији ГО Обреновац налазе се укупно две хладњаче. Једна је у власништву фирме В Р S FRUIT D.O.O. у МЗ Дражевац, капацитета 200 t (грашка), укупне површине 500 m². Друга хладњача за поврће, капацитета 10 t, такође у приватном сектору, налази се на територији МЗ Грабовац.

На територији ГО Обреновац, налази се и магацин који припада Министарству Одбране, приватним лицима која имају своја стоваришта и итд, али о њиховим капацитетима не постоје званични подаци.

Напомена: Сви подаци добијени су од власника складишних капацитета.

На територији ГО Обреновац постоји неколико хладњача које су у власништву приватних предузећа (МСП) и једна хладњача у власништву предузећа А.Д. „ Драган Марковић“.

А.Д. „ Драган Марковић“, поседује хладњачу за ускладиштење меса и месних производа на територији МЗ Ратари, у склопу, капацитета 20 t,.

Предузеће за производњу, прераду меса и месних прерађевина „Стојић“ ДОО поседује седам хладњача. Једна је минусна, а користи се за готове производе, расхлађује до температуре -20 С, и капацитета је 50 t,. Других шест хладњача су плусне хладњаче, а од њих су две за димљену робу, а преостале четири за свежу робу и капацитет им од 10 t.

Прерада меса „ Тулимировић“, поседује девет хладњача, укупног капацитета 30 t.

У МЗ Звечка налази се објект за прераду меса и месних производа, који поседује хладњачу капацитета 1,5 t и тунел за замрзивање капацитета 10 t.

У Обреновцу, постоји објект за прераду меса и месних производа предузећа за производњу, услуге и промет „ Жи-пром“, који поседује хладњачу капацитета 2 t.

Меззокомерц - предузеће угашено, али још увек постоје објекти за хлађење. Поседује два објекта за хлађење, од тога је један тунел за замрзавање, а други је класична хладњача. Капацитет тунела за замрзавање је 10 t, а капацитет хладњаче је 1,5 t.

Напомена: Подаци су преузети, од Републике Ветеринарске инспекције и управника кланице А.Д. „Драган Марковић“.

1.1.6.5. Радна снага

Број пољопривредних газдинстава на територији Градске општине Обреновац, према резултатима Пописа пољопривреде из 2012. године, је 12617 газдинстава. Највећи број пољопривредних газдинстава, 85 %, има једног до два члана газдинства или стално запосленог који обављају пољопривредну делатност. Газдинства са три до четири члана који обављају пољопривредну делатно су у укупном броју учествују са 18%.

Укупан број чланова газдинства и стално запослених на газдинству на територији Градске општине Обреновац износи 12980, при чему се највећи део од 95 % односи на породична пољопривредна газдинства. Пољопривредне активности на породичном газдинству обављају искључиво чланови породице и рођаци док стално запослених у оквиру ове категорије газдинства готово и да нема. У структури чланова газдинстава који су ангажовани у сектору пољопривреде на територији Градске општине преовлађују мушкарци са 58%.

Удео појединих категорија ангажоване радне снаге на газдинствима са територије града у укупном броју годишњих радних јединица у пољопривреди износи: 48% од стране носилаца газдинстава, 48% од стране чланова породице и рођака носиоца, свега 1%: од стране стално запослених на газдинствима и 3% сезонске радне снаге и лица ангажованих на уговор. На основу података Пописа пољопривреде из 2012. године може се видети да је учешће ангажоване радне снаге стално запослених и сезонских радника знатно испод просека Републике.

Највећи број носилаца породичних газдинстава уједно су управници - менаџери на газдинствима. Што се тиче нивоа њихове обучености из области пољопривредне производње 49% имају само пољопривредно искуство стечено праксом, док само 2% имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде.

Једно од најделикатнијих питања будућег развоја сектора пољопривреде је изразито неповољна старосна и образовна структура пољопривредне радне снаге. Овај проблем значајан је како са аспекта социјалне структуре руралних средина, тако и у погледу капацитета људских потенцијала за усвајање нових технологија, промену производне структуре и многе друге.

1.1.6.6. Структура пољопривредних газдинстава

Учешће активног пољопривредног становништва на газдинству које обавља занимање на приближно је истом нивоу на подручју Републике (66,8%) и на подручју општине Обреновац (66,9%), док је нешто више на нивоу града Београда (68,0%).

Анализом показатеља по насељима општине Обреновац уочава се да је највеће учешће активног пољопривредног становништва на газдинству које обавља занимање на подручју Рвата (88,9%), док је проценат издржаваног пољопривредног становништва на газдинству највећи у Обреновцу - граду (55,2%).

У структури издржаваног пољопривредног становништва на домаћинствима са газдинством на новоу општине Обреновац најзаступљенија су остала лица са 29,7%, што је на нивоу учешћа ове категорије издржаваног становништва у граду Београду (29,5%) и нешто вишем нивоу у односу на Републику (27,2%). Од свих посматраних категорија издржаваног становништва учешће студената је најниже у свим анализираним ентитетима (Општина, град Београд и Република).

Најзаступљеније категорије издржаваног становништва у већини насеља на подручју Обреновца су домаћице и остало становништво. У насељеним местима Баљевац, Барич, Бело Поље, Забрежје, Мала Моштаница, Пољане и Рвати нису заступљене све категорије издржаваног пољопривредног становништва. Најмањи број издржаваног пољопривредног становништва на газдинствима је у Рватима и износи само два лица.

Највеће учешће деце предшколског узраста је у Забрежју (36,4%), ученика основне школе у Рватима (50,0%) и Бровићу (30,1%) и ученика средње школе у Мислођину (21,4%%).

Учешће студената у издржаваном пољопривредном становништву је највише у Рватима (50,0%) и Обреновцу - граду (12,5%).

Најзаступљенија породична пољопривредна газдинства према изворима прихода на подручју општине Обреновац су непољопривредна газдинства (*Графикон 15.*). Ова газдинства не остварују приходе бављењем пољопривредном производњом, већ путем других врста сталних примања. Учешће непољопривредних газдинстава у укупном броју газдинстава на нивоу Обреновца износи 62,3% и на истом је нивоу као у Републици (62,3%) и знатно мање у односу на град Београд (78,9%).

Најниже учешће у породичним пољопривредним газдинствима према изворима прихода у Општини имају газдинства без прихода и износи 3,1%, што је нешто мање од просека за Републику (3,5%) и више од просека за град Београд (2,2%). Код ових газдинстава извори прихода нису познати или чланови оваквог газдинства остварују приходе од стране издржавалаца ван газдинства.

Правна лица и предузетници регистровани у области примарне пољопривредне производње и прераде пољопривредних производа

Најзначајније и највеће правно лице које се у ГО Обреновац бави примарном пољопривредном производњом је предузеће **А.Д. „Драган Марковић“, Обреновац**. Ово предузеће запошљава 295 радника и поседује укупно 1.143,6867ha пољопривредног земљишта у власништву. Предузеће под закуп узима и плаћа последњих година још око 1.600-2.000 ha државног пољопривредног земљишта. Предузеће је 2011. године променило власничку структуру, када је град Београд постао већински власник предузећа, са учешћем од 71,58% у укупном капиталу предузећа.

Предузеће А.Д. „Драган Марковић“, доминантно се бави примарном пољопривредном производњом, и то:

- ратарском производњом (где доминирају житарице);
- производњом млека (производња млека износи 7 милиона литара годишње, а фарма крава има око 357 грла); и
- производњом свиња (тренутно поседује 20648 свиња)

Предузеће А.Д. „Драган Марковић“, бави се и прерадом пољопривредних производа. Од капацитета прераде издвајају се следећи погони/фабрике:

Пекара која производи хлеб и пециво (капацитет пекаре је 3.500 тона пекарских производа годишње). Предузеће располаже силосом за жита (капацитета 45.000 тона једновременог смештаја) и са 2 млина, заједничког капацитета 20.000 тона мељаве. Тренутно је у функцији само један млин, који служи за потребе пекаре;

Фабрика сточне хране успешно ради и подмирује потребе предузећа у сточарској производњи (један део хранива/сточне хране се и продаје на тржишту). Капацитет фабрике је 40.000 тона концентрата годишње;

У месту Ратари предузеће поседује **кланицу, где се производи свеже месо и полутрајни месни производи** (саламе, кобасице). Пласман је усмерен ка мањим трговинским кућама.

Поред предузећа А.Д. „Драган Марковић“, у ГО Обреновац лоциран је производни погон Фабрике протеина и уља **„Биопротени“** А.Д., Уровци. (седиште фирме је у Земуну)³². Фабрика послује од 1969. године, а од 2003. године, која послује у оквиру „Банком групе“. Основна делатност „Биопротени“-а је **прерада соје од које се добијају производи за људску исхрану и исхрану животиња**. Ту су производи индустрије млека, базе за сладолед, витаминско микро и макро предсмеше-премикси. Соја се прерађује на потпуно природан начин, уз помоћ водене паре, без употребе хексана и осталих хемијских растварача. Основни производи ове фабрике су: производи за исхрану животиња, производи од соје за исхрану

људи, производи индустрије млека, базе за сладолед, витаминско микро и макро минералне предсмеше-премикси. У 2004. години је отворен нови погон у „Биопротеин”-у, у којем је почео да се производи „Еколак” - замена за млеко у праху за младе животиње и то је једини производ те врсте на Балкану. Осим основне делатности, „Биопротеин” врши пријем и складиштење уљарица и разних врста житарица у складишним капацитетима, који се састоје од силоса, подних магацина и цистерни за уље.

Капацитети прераде пољопривредних производа недовољно су развијени у сегменту малих и средњих предузећа, породичних пољопривредних газдинстава или форми предузетништва. Стање прераде у овим сегментима привреде најбоље показују следећи подаци:

У месту Мислођин, низ година успешно је пословала савремена *млекара „Фризи“*, која је запошљавала 7 радника. По високим стандардима квалитета и у новим и савременим објектима, производили су се млечни производи, са посебним акцентом на јогурт. Услед немогућности да се судски наплате спорна потраживања, која ова млекара има, као и услед високих камата на кредите и одсуства адекватне подршке са републичког и општинског нивоа, млекара од 2011. године не ради.

Регистрован је и *већи број објеката за прераду млечних производа на пољопривредном газдинству*. Пољопривредни произвођачи на свом газдинству прерађују млеко и производе сир и кајмак, које продају на газдинству и на регистрованим местима/зеленим пијацама у Београду и Обреновцузз. Оно што је битно истаћи јесте да ниједан произвођач нема веће капацитете, нити уведене стандарде квалитета потребне за пласман ка трговинским ланцима. Асортиман се своди само на једну до две врсте сира и кајмака. Недостаје производња качкаваља, сирних намаза и других млечних производа, за шта је потребно уложити значајна финансијска средства у набавку технологије производње, увођење стандарда и сл. Већа улагања у овом домену (проширивање капацитета прераде, савремено опремање објеката, увођење стандарда квалитета, проширивање асортимана производа), без подршке са републичког нивоа, није реално очекивати, имајући у виду финансијску способност пољопривредника, висока инвестициона улагања и неразвијеност финансијског тржишта. Посебни проблеми који могу пратити ову производњу јесу и: висок ризик наплате потраживања, монополизовано тржиште, високи трошкови уласка у хипермаркете и друге трговинске ланце.

³² <http://www.bioprotein.rs/>

³³ Пољопривредна газдинства која желе да региструју продају сира и кајмака морају да поднесу захтев за легализацију објекта Управи за ветерину, а након тога Управа за ветерину даје налог Републичкој ветеринарској инспекцији да прегледа објекат и донесе одлуку да ли објекат има услове да се региструје за прераду млека.

• У домену *месне индустрије постоји неколико регистрованих кланица и објеката за производњу меса и месних прерађевина*.

Значајно је истаћи да је предузеће за производњу и прераду меса и месних прерађевина „Стојић“ д.о.о, Уровци, Индустијска 12, Обреновац. Великог капацитета и да дневно у тој кланици може да закоље 40 говеда, 230 свиња и 30 оваца. Израда уситњеног (млевеног) меса и полупроизвода од меса (уситњено обликовано месо, уситњено необликовано месо, свеже кобасице): 1500 кг/дан. Израда производа од меса (барене и куване кобасице, димљени производи од меса, сланина-топлотом обрађена): 700 кг/дан. Производња топљене масти животињског порекла и чварака: 6000 кг/дан.

Према подацима Предузетничког центра „Обреновац“, постоји и месара и кланица „Тулмировић“, д.о.о, Ратари, Павловића крај 15, Обреновац (<http://www.tulimirovic.co.rs>). Ово предузеће запошљава око 10 радника, бави се производњом меса и месних прерађевина, а пласман је усмерен у сопствене објекте/месаре и ка мањим трговинским кућама на подручју ГО Обреновца и града Београда. Предузеће има уведен стандард НАССР. Остале кланице на подручју ГО Обреновац су мањих капацитета и мањег асортимана месних

прерађевина (најчешће је производња само за потребе сопствених приватних месара), без уведених стандарда квалитета.

• Регистрована су и три објекта за **производњу кондиторских производа и штрудли**: (1) „Candy D“, д.о.о., Рвати, Книнска бр.6 (производња чоколадних десерата; пласман у велике хипермаркете); (2) занатски погон „Тодор плус“ СПТР, III МЗ Обреновац, Милоша Обреновића бр.138 за производњу еурокрема).

Иако у области прераде пољопривредних производа постоје значајне могућности развоја предузетништва и занатске производње, **посебно месних и млечних производа, али и прерађевина од поврћа**, већа улагања МСПП у ову производњу ограничавају бројни системски проблеми на националном нивоу. Неразвијено и нестимулативно пословно окружење за инвестирања у капацитете прераде и нова запошљавања огледа се у следећем:

Недовољна је подршка са националног нивоа (из аграрног буџета) која се усмерава ка предузећима и породичним пољопривредним газдинствима за улагања у примарну пољопривредну производњу, а посебно за улагања у прераду пољопривредних производа. Улагања која су потребна у области прераде пољопривредних производа су изузетно висока: почев од набавке основне технологије за производњу до набавке сировина, амбалаже, трошкова увођења и поштовања свих неопходних стандарда и лабораторских анализа и сл. Ове трошкове, без подршке државе и повољних банкарских кредита, мали број предузетника и носиоца пољопривредних газдинстава може да финансира из сопствених средстава/извора.

Недовољно развијена политика конкуренције на домаћем тржишту и незадовољавајућа улога државе на плану заштите конкуренције, представља велики проблем у домену пласмана пољопривредно прехрамбених производа. Висока концентрација капитала у области прераде пољопривредних производа, али и у области малопродаје пољопривредно прехрамбених производа, у неповољну позицију ставља, како примарне пољопривредне произвођаче (који су ситни, неодружени и са малом преговарачком моћи у односу на прерађиваче и трговце), тако и она газдинства и МСПП и предузетнике који намеравају да инвестирају у капацитете прераде пољопривредних производа.

Неразвијено финансијско тржиште и отежан приступ повољним дугорочним изворима финансирања.

Смањивање извозних субвенција³⁴. Тренутно је Србија у процесу примене Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ. Примена овог Споразума у суштини значи смањивање или/и укидање царинских баријера увозу (ад валорем царине, прелевмани, сезонске царине), као и укидање извозних субвенција.

Висока су оптерећења рада (висина пореза и доприноса на бруто зараде), високе су и бројне локалне комуналне и административне таксе и сл.³⁵

Обавеза уплате пореза на додату вредност у тренутку фактурисања производа или услуге (на ненаплаћена потраживања) представља велико ограничење за привредне субјекте, имајући у виду велика дуговања у привреди, односно велике проблеме које привредници имају управо у домену наплате потраживања за испоручену робу. Услед неефикасности трговинских судова, високих судских такси у споровима и великвидности привредних субјеката - рок наплате потраживања у Србији је изузетно дуг и у просеку је износио 128 дана у мају 2010. године. Требало би имати у виду да један број потраживања никада и не долази на наплату (дужници су у стечају, ненаплативе су менице, дужници плаћају потраживања робом и сл.)³⁶.

Високи трошкови уласка у хипермаркете (трговинске ланце), ресторане, хотеле.

Као последица великих и бројних оптерећења у привреди, а у недостатку инвестиционог и обртног капитала, предузетници најчешће одустају од инвестиционих планова. Усмеравање пољопривредника и предузетника ка инвестицијама у домену прераде пољопривредних производа (посебно на сопственом газдинству или у форми занатских радњи, специјализованих задруга и сл.) оправдано је так са унапређењем општег пословног амбијента, односно спровођењем системских и корених реформи сектора привреде, јавног сектора, пореског система и сл.

1.1.6.7. Производња пољопривредних производа

Град Београд има значајне аграрне капацитете. У 14 од 17 градских општина налазе се велике површине пољопривредног земљишта које захватају 66% укупне површине Града. На њима је могуће произвести не само довољне количине хране за становнике који живе на подручју Града, већ и вишкове којима би се могло изаћи на међународно тржиште. У градској општини Обреновац пољопривредно земљиште чини 74,8% укупне површине Општине, односно 14% пољопривредних површина Београда. Орнице покривају 88%, воћњаци 4,1%, пашњаци 3,9%, а ливаде 2,8% укупних пољопривредних површина. На пољопривредним површинама Општине ствара се добра сировинска база за развој солидног прерађивачког сектора који је у Обреновцу значајно запостављен. Око 70% регистрованих пољопривредних произвођача (РПП) има мешовиту биљну и сточарску производњу, док се 30% РПП бави искључиво биљном производњом.

У периоду 2000-2010. године пољопривредне површине на нивоу Општине смањене су за око 1% што је и очекивано с обзиром на заузимање земљишта градњом, депонијама, деградацијом, ерозијом и сл. Динамика промене површина пољопривредног земљишта, посматрано по категоријама у претходној деценији, у општини Обреновац у односу на кретања забележена на нивоу Града и Централне Србије представљена је у табели 35.

Посматрано по појединим категоријама у периоду 2000-2010. године значајно су смањене површине под повртарским усевама (31%), воћем (10%) и виновом лозом (47%), док је остварен веома значајан раст површина под индустријским биљем. Захваљујући реструктурирању комбината „Драган Марковић“ обновљен је сточни фонд што је довело до значајног раста површина под крмним биљем у Општини у односу на Град, а поготово у односу на Централну Србију. Осим тога, значајно су повећане и површине под ливадама што је последица запуштања ораничних површина, док су површине под пашњацима расле нешто спорије.

У сетвеној структури на ораницама доминирају **житарице** (кукуруз и пшеница) са око 70% и **крмно биље** (детелина и луцерка) са око 25%, док је гајење индустријског и повртног биља знатно слабије заступљено. Последњих година Обреновац је познат и по производњи квалитетног резаног и саксијског цвећа, а у развоју је и производња јестивих и лековитих гљива.

Ратарско-сточарски рејон општине Обреновац обухвата долине река Колубаре, Тамнаве и Посавину што даје веома повољне услове за примарну биљну производњу. Међутим, за стварање стабилне и профитабилне производње једнако је важан и фактор уређења пољопривреде на државном нивоу. Овај други фактор утиче да се биљна производња у општини Обреновац карактерише као **екстензивна** како по структури производње (велико учешће житарица, а мало учешће воћњака, винограда, индустријског биља и поврћа) тако и по висини остварених приноса. *Слаба финансијска моћ* пољопривредних газдинстава, *уситњеност поседа*, *недовољно развијена свест о значају удруживања* и *традиционални начин производње* онемогућавају постизање високих приноса и конкурентност на тржишту⁴³. Обреновац се налази у епицентру вишемилонског тржишта на коме се могу развијати и продавати производи и услуге који у себи садрже висок ниво додате вредности, али *непостојање хладњача* и *прерађивачких капацитета* у значајној мери ограничава промет и извоз произведене робе и смањује јој вредност. Ово се као проблем истиче нарочито у воћарској и повртарској производњи⁴⁴. Промене климе и све чешћа појава временских непогода (суше, поплаве, град) уз недовољу примену савремених агротехничких мера којима би се неповољни климатски чиниоци ублажили такође доприносе смањеној продуктивности усева у Обреновцу. Усева осигурава око 30% регистрованих пољопривредних произвођача, а најчешће се осигуравају пшеница, кукуруз и поврће.

⁴³ Главна слабост у области пољопривреде је недовршена комасација, односно постојање ситног и испарцелисаног поседа на великом броју газдинстава. Као последица јавља се немогућност примене савремене технологије па су приноси по хектару мањи, а трошкови производње већи.

⁴⁴ Једини успешан прерадни капацитет у Општини је предузеће „Биопротек“, који се бави прерадом уљарица

На пољопривредну производњу у општини Обреновац великог утицаја има пољопривредни комбинат „Драган Марковић“ које је још увек у процесу реструктурирања. **Комасацијом и привођењем земљишта** култури активирани су сви производни капацитети и створени су услови за правилно газдовање кључним ресурсима и примену адекватних агротехничких мера у процесу производње. **Реновирањем постојећих смештајних капацитета и набавком матичних грла** сточни фонд је значајно обновљен, порасла је производња индустријског и сточног биља што је утицало на укључивање већег броја усева у плодосмену. Комбинат данас обрађује преко 3.000 ha. Посебну предност Комбината представља чињеница да се пољопривредне површине које обрађује и производни објекти којима располаже налазе између река Саве, Колубаре и Тамнаве, са добрим приступним путевима и близу топлих вода са Термоелектране „Никола Тесла“. Уз то, Обреновац је веома близу јаким потрошачких и производних центара, Београда, Ваљева и Шапца што Комбинату даје предност сигурнијег пласмана производа. Осим снабдевања тржишта пољопривредним производима, првенствено месом и млеком, Комбинат пружа и услуге кооперације пољопривредним газдинствима у снабдевању репроматријалом. Кооперација се врши са пар стотина приватних пољопривредних газдинстава, превасходно у производњи пшенице и кукуруза. Биљни производи АД „Драган Марковић“ (првенствено кукуруз и соја) користе се у оквиру комбината за исхрану стоке на фарми свиња „Ратари“, фарми крава „Младост“ као и за исхрану стоке на фарми за тов јунади „Орашац“. Пшеница се користи за производњу брашна за потребе пекаре (хлеб и пецива). Шећерна репа се продаје шећеранама, док се уљана репица и сунцокрет продају уљарама са којима се врши размена за сачму која се користи у исхрани стоке. Комбинат се не бави производњом поврћа.

Под житарицама се налази 63,3% ораничних површина у Општини. У сетвеној структури доминантно су заступљени кукуруз (40%) и пшеница (28%), док се зоб, јечам и овас знатно слабије гаје. Велика зависност производње од климатских услова узрокује неуједначен обим производње по годинама. Укупна производња **пшенице** на нивоу целе Општине варира је од 9.559 тона у 2003. години до 19.391 тона у 2001. години, а десетогодишњи просек износи 14.833 тона. У том периоду Обреновац је чинио од 11,9% у (2006.) до 16,6% (2000.) укупне производње пшенице на нивоу града Београда. Више од 75% произведене пшенице у Општини узгаја се на приватним газдинствима, док се на друштвеним имањима производи од 20-25%. Целокупна производња пшенице друштвеног сектора остварује се на површинама комбината „Драган Марковић“. Према подацима сектора за пољопривреду општине Обреновац просечни приноси пшенице износе 3,5 t/ha. На приватним газдинствима у Обреновцу просечни приноси пшенице (3.314,2 kg/ha) нешто су виши у односу на просечне приносе остварене на приватним газдинствима на територији Града, Централне Србије и Републике, док су просечни приноси постигнути на друштвеним имањима (3711,6 kg/ha) нижи у односу на просек Града, Централне Србије и Републике у истој категорији. На пољопривредним површинама општине Обреновац узгајано је од 16% (2008.) до 20,6% (2001.) укупне производње **кукуруза** на нивоу града Београда за период 2000-2010. године. Преко 95% укупне производње остварено је на индивидуалним газдинствима, док се од 1% до 5% производило на друштвеним имањима. Изузетак је 2009. година у којој је на друштвеној својини АД „Драган Марковић“ произведено 14% од укупне количине кукуруза у Општини. Укупна производња кукуруза у Општини кретала се од 25.775 до 56.557 тона (*Графикон 16.*). Просечни приноси на приватним газдинствима (4.092 kg/ha) у нивоу су просечних приноса остварених на територији Града и Републике, али су нешто већи у односу на Централну Србију (3.805 kg/ha). Приноси по јединици површине на друштвеној својини (5093,7 kg/ha) нижи су од приноса који се остварују на овим имањима на нивоу Града (5325,6 kg/ha), Центране Србије (5266,6 kg/ha) и Републике (5753,7 kg/ha) у анализираном периоду.

Река Колубара протиче средином територије Општине и има бујични карактер тока. Због честих изливања и плављења пољопривредних површина у пролећном и јесењем периоду пољопривредним произвођачима наноси велике штете. Осим тога плављењем пољопривредних површина активирају се агрохемикалије (остапи пестицида, нитрати и др.) и бујицом воде разносе на околне терене доспевајући и у изворе пијаће воде. Из тог разлога

уређење насипа на Колубари требало би да буде један од приоритета у наредном периоду. Пољопривредни комбинат АД „Драган Марковић“ за заливање ратарских усева (120 ha) користи воду из реке Саве, док индивидуални произвођачи користе системе сифона и своје усеве заливају водом из бунара.

Учешће површина под индустријским биљем у укупним ораничним површинама у општини Обреновац повећан је са 1,3% у 2000. години на 5,4% у 2010. години. Индустријско биље се гаји на 1.476 ha (податак из 2010. године) што су веома скромни капацитети за ову производњу ако се има у виду да на територији Месне заједнице Ратари постоје капацитети за прераду уљарица (Производни погони Биопротеин - Уљарица). Интензивнију производњу индустријског биља у великој мери ограничавају и временски услови јер се последњих година показало да соја и сунцокрет не ничу равномерно. Осим тога, продуктивност усева у значајној мери смањена је услед закоровљености широколисним коровима за које тренутно не постоји довољно добар селективни хербицид.

Републички завод за статистику бележи производњу **шећерне репе** у општини Обреновац за период 2005-2010. године, док за период 2000-2004. нема званичних података о гајењу овог усева. Највећи обим производње шећерне репе од 14.385 тона остварен је 2006. године што је представљало 19,7% производње овог усева на нивоу Града, а најмањи обим од 125 тона остварен је 2009. године што је 0,1% производње на нивоу Града за ту годину (*Графикон 17.*). На њивама пољопривредног комбината АД „Драган Марковић“ 2008. године произведено је 3.958 тона шећерне репе, што представља 83,3 % укупне производње у Општини за ту годину.

Као и укупна производња, просечни приноси такође варирају из године у годину и крећу се од 13.519 kg/ha (2007. година) до 49.246 kg/ha (2005. година). Просек приноса шећерне репе по јединици површине у Обреновцу нешто је мањи од просечних приноса у Централној Србији (38.788 kg/ha) и значајно мањи у односу на Београд (46.041,25 kg/ha) и Републику у целини (45.357,4 kg/ha) за десетогодишњи период. Према подацима општинске статистике, просечни приноси шећерне репе у Обреновцу у 2010. години износили су 40 t/ha.

У периоду 2005-2010. године производња **сунцокрета** у општини Обреновац чинила је од 1,4% до 14,4% укупне производње овог усева на нивоу Града. Према подацима званичне статистике обим производње сунцокрета у Општини кретао се од 30 тона 2005. године до 489 тона 2009. године. На њивама комбината „Драган Марковић“ 2009. године произведено је 601 тона сунцокрета⁴⁵, што истовремено представља и укупну производњу овог усева у Општини. Просечни приноси варирају од 1.324 kg/ha до 2.508 kg/ha. У 2010. години просек приноса сунцокрета по једини површине у Општини износио је 2 t/ha и нешто је нижи у односу на просек приноса на нивоу Града, Централне Србије и Републике.

Традиција још увек опредељује пољопривреднике ка узгоју пшенице и кукуруза, мада се такав став полако мења. Захваљујући интензивнијим агротехничким мерама, у последњих годину-две соја је све заступљенија на ораницама приватних газдинстава и у просеку се гаји на око 400 ha. На њивама предузећа „Драган Марковић“ гаје се уљана репица и соја, чији је обим производње 2009. године износио 759 тона и 1.155 тона респективно. Целокупна производња соје у оквиру Комбината намењена је исхрани стоке.

Подручје општине Обреновац има веома повољне услове за гајење поврћа. Квалитет земљишта, повољни климатски услови и традиција дају добру основу за даљи развој ове делатности. Најбоље услове за узгој поврћа имају села у долинама река Саве (Кртинска, Ратари, Скела, Ушће, Забрежје, Рвати, Уровци) и Колубаре (Пољане, Велико Поље, Бело Поље, делови Стублина, Звечке, Пиромана и Бровића). Захваљујући традицији, повртарски усеви успешно се гаје и у селима која су удаљенија од река (Грабовац и Дрен). Свега 2% од укупног броја регистрованих пољопривредних газдинстава (4.000) бави се искључиво производњом поврћа.

Према подацима званичне статистике из 2010. године површине под поврћем на подручју Обреновца чине 8,3% ораничних површина Општине и у сетвеној структури учествују са 2%. Производњу пасуља и кромпира бележи РЗС, као наше најзначајније повртарске усеве. Обим производње пасуља у општини Обреновац креће се од 387 тона у 2008. години до 798 тона у 2005. години (*Графикон 18.*) и у укупној производњи на нивоу Града учествује од

13,4% (2009.) до 20,5% (2007.). Просечни приноси пасуља у десетогодишњем периоду далеко су изнад приноса који се остварују на нивоу Града (978,8 kg/ha), Централне Србије (1.001,7 kg/ha) и Републике (1.078,9 kg/ha) и износе 1.431,1 kg/ha.

На територији општине Обреновац постоји велика заинтересованост за узгојем цвећа. Да би производња и пласман били лакши, основан је „Кластер цвећа Обреновац“ који се, у складу са важећим законским прописима, региструје као удружење произвођача цвећа у саксијама и МСП и предузетника из пратећих делатности. Њима су се придружиле и четири институције за подршку: Институт за заштиту биља и животне средине, Техничка школа из Обреновца, Пољопривредно-хемијска школа из Обреновца и Регионални центар за развој МСП и предузетништва „Београд“. Преко 30 оснивача кластера (регистрована пољопривредна газдинства, МСП и предузетници) има и снажну подршку општине Обреновац. Кластеру се стално придружују и нови чланови, па према подацима представника Општине Кластер тренутно броји око 50 чланова.

Производња је превасходно пластеничка, мада се цвеће гаји и на отвореном. Расадник „Омега“ Мислођин производи садни материјал украсног биља заједно са матичним расадом на површини од 1,5 ha. Пластеници се подужу на површини од 5 до 10 ари и опремљени су свим потребним капацитетима за овај вид производње. Пласман цвећа се врши првенствено на пијацама и цвећарама у Обреновцу, али и Београду.

Пољопривредни произвођачи показују интересовање и за производњу хранљивих подлога за узгој јестивих (буковача и шампињони) и лековитих гљива (Shii-take и Reishi гљиве). Међутим, до сада производња гљива није озбиљније заживела.

биљем чине 19,5% ораничних површина у Општини. У сетвеној структури најзаступљеније су луцерка и детелина. Реструктурирањем комбината „Драган Марковић“ обновљен је сточни фонд (првенствено број свиња и крава) на територији општине Обреновац па су самим тим порасле и потребе за сточном храном (кукуруз, луцерка, детелина, силажа, концентрати).

У општини Обреновац ствара се четвртина укупне производње **луцерке** на нивоу града Београда. Као и код других усева који се гаје на отвореном, укупна производња луцерке варира по годинама, али се ипак може приметити раст обима производње (*Графикон 19.*), који је у 2010. години за 80% већи у односу на 2000. годину. Просечни приноси луцерке у Обреновцу већи су у односу на просечне приносе овог усева у на нивоу града Београда (5.736,7 kg/ha), Централне Србије (4.984,6 kg/ha) и Републике (5.271,6 kg/ha) и износе 6.310,8 kg/ha у анализираном периоду.

Производња **детелине** у Обреновцу чинила је од 14,4% (2002.) до 19,2% (2007.) укупне производње овог усева на нивоу Града. Најзначајнији раст обима производње остварен је између 2000. и 2006. године и износио је 52,9%. Између 2006. и 2010. године уочава се постепени пад обима производње који износи 10,8% (*Графикон 19.*). Просечни приноси детелине у Општини (5.226,6 kg/ha) далеко су изнад просечних приноса остварених на нивоу Града, Централне Србије и Републике.

Повољне карактеристике рељефа и климе омогућавају гајење великог броја врста воћа. Међутим, под засадима се налази свега 4% пољопривредних површина у Општини и мање су за 10,3% у односу на 2000. годину. Села са брдовитом конфигурацијом терена као што су Мислођин, Дражевац, Конатице, Бањевац, Јасенак и Мала Моштаница имају повољне услове за заснивање интензивније воћарске производње али су ти капацитети у потпуности неискоришћени. Воћарска производња сконцентрисана је у селима Ушће (192,4 ha) и Скела (112,5 ha) која се налазе око воћњака пољопривредног комбината „Драган Марковић“, а свега 8 од укупно 4.000 регистрованих пољопривредних газдинстава бави се искључиво воћарском производњом (јабука, вишња и јагода). Производња воћа захтева велики ангажман људског рада, али се према проценама на малим поседима (од 1 ha) може обезбедити доходак једнак оном са имања која имају више од 30 ha ратарских усева и двадесетак услових грла стоке⁴⁶. Последњих година воћарска производња сели се из великих производних комплекса и производних површина на породична пољопривредна газдинства. Због тога јавља се потреба изградње мреже заједничких хладњача, чиме се породичним пољопривредним газдинствима пружају услови за конкурентско понашање на тржишту.

Импулс развоју воћарства представља и изградња капацитета за производњу и прераду (конзервисање, сушење и смрзавање).

Производња **шљиве** је знатно слабије заступљена у односу на производњу јабуке. Статистика бележи 112.320 родних стабала шљиве на територији Општине што представља 7,3% укупног броја стабала шљиве на територији Града. Комбинат „Драган Марковић“ располаже са 60 ha засада под шљивом, тј. око 25.000 стабала. У анализираном периоду, број стабала шљиве смањен је на свим нивоима поређења и то на нивоу Општине за 2,9%, на нивоу Града за 5,2%, Централне Србије за 4,9%.

Укупна производња значано варира: од 134 тоне (2002.) до 3.835 тона (2006.). У 2010. години бележи се раст производње од 12,2% у односу на 2000. годину. Приноси шљиве по стаблу у општини Обреновац у 2010. години били су мањи (12,1 kg/стаблу), у односу на остварене приносе на нивоу Града, Централне Србије и Републике у целини.

Производња **грожђа** у Општини веома је слабо заступљена. У анализираном периоду број родних чокота смањен је са 150.000 на 12.000. Међутим, до смањења број чокота дошло је и на другим нивоима поређења. У власништву комбината „Драган Марковић“ налази се око 20 ha винограда, са око 2.083 чокота по хектару.

Укупна производња грожђа у Општини кретала се од 25 тона у 2010. години до 232 тоне у 2006. години. Просечни приноси по родном чокоту у Општини нешто су већи у односу на постигнуте приносе на нивоу Града, Централне Србије и Републике у целини.

На плантажи пољопривредног комбината Драган Марковић “Мислођин”, на девет хектара, узгаја се на потпуно природан начин и 20 сорти **ораха**. У годинама са повољним временским приликама са овог воћњака убере се и до 5 тона ораха у лусци. Добијањем сертификата ова производња ораха добиће ускоро и атрибут - органска.

Осим поменутих врста, у Општини је заступљено и гајење брескве, вишње и јагоде.

У периоду 2000-2010. године бележи се раст површина под пашњацима за 2,4% у Општини, док су на нивоу Града смањене за 20%. Пашњаци чине 3,9% пољопривредних површина општине Обреновац, а најзаступљенији су у селима Дражевац (67,2 ha), Пироман (42,8 ha) и Грабовац (40,1 ha).

Иако су површине увећане укупна производња сена на пашњацима у 2010. години смањена је за 44% у односу на 2000. годину (*Графикон 21.*). Принос сена по хектару у Општини (1.401,3 kg/ha) већи је у односу на приносе на нивоу Града (813,4 kg/ha), а значајно већи у односу на Централну Србију (813,4 kg/ha) и Републику у целини (507,9 kg/ha).

Ливаде чине 2,4% укупних пољопривредних површина у Општини. Највише површина под ливадама имају села Бргулице (195,2 ha), Грабовац (81 ha), Ушће (66 ha) и Пироман (60,7 ha). У периоду 2000.-2010. године површине под ливадама у Општини увећане су за 64%, али је производња сена мања за око 44%. У општини има сејаних и природних ливада. На сејаним ливадама се примењују агротехничке мере, што доводи и до знатно већих приноса травне масе (2387,9 kg/ha) у односу на просек Централне Србије (1.737,9 kg/ha) и Републике (1.730,9 kg/ha).

Унапређењем и осавремењивањем биљне производње могу се постићи бољи приноси, али и приходи. Општина располаже значајним аграрним ресурсима који нису коришћени на адекватан начин па је неопходан стратешки приступ њиховом активирању и дефинисање приоритетних циљева у наредном периоду. Саветодавном, институционалном, техничком и финансијском подршком пољопривреди и пољопривредницима на територији општине Обреновац може се створити одличан привредни амбијент уз поштовање концепта мултифункционалности пољопривреде (прехрамбена сигурност становника Обреновца, очување околине, развој руралних подручја и социо-економски развој).

1.1.6.8. Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника

На територији Градске општине Обреновац нема земљорадничких задруга. Постоји једно Удружење пољопривредника које броји 386 чланова. На територији наше Градске општине постоје уредно регистровани Кластери: поврћа, воћа и цвећа. Кластери броје укупно 75 чланова. На територији наше Градске општине уредно је регистровано и Удружење пчелара које броји 82 члана.

1.1.6.9. Трансфер знања и информација

На територији Градске општине Обреновац не постоји саветодавна стручна служба, али су пољопривредна газдинства ипак укључена у саветодавни систем преко пољопривредно стручне саветодавне службе „Падинска Скела“. Број пољопривредних газдинстава која користе услуге саветодавне стручне службе је 312.

III. ИДЕНТИФИКАЦИОНА КАРТА

Табела : Општи подаци и показатељи
Назив показатеља

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина		рзс*
Регион	РС 11 БГ	рзс*
Област	РС 111 БГ	рзс*
Град или општина	ГРАДСКА	рзс*
Површина	410 КМ	рзс*
Број насеља	29	рзс*
Број катастарских општина	29	рзс*
Број подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП) ⁽¹⁴⁾		
Демографски показатељи		
Број становника	72682	рзс**
Број домаћинстава	23712	рзс*
Густина насељености (број становника/површина, km ²)	176,9	
Промена броја становника 2011:2002 (2011/2002*100 - 100) - у руралним подручјима АП/ЈЛС	2,2	рзс** рзс**
Становништво млађе од 15 година (%)	15,4	рзс**
Становништво старије од 65 година (%)	16,4	рзс**
Просечна старост	41,6	рзс*
Индекс старења ⁽¹⁵⁾	117,7	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем (%)	12,1	рзс*
Основно образовање (%)	22,1	рзс*
Средње образовање (%)	54,8	рзс*
Више и високо образовање (%)	10,6	рзс*
Пољопривредно становништво у укупном броју становника (%)	60%	процена
Природни услови		
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	Равничарски	интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа ⁽¹⁶⁾	Гајњача, смоница и ритска црница	интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска ...)	Умерено контине	интерни
Просечна количина падавина (mm)	580	интерни
Средња годишња температура (°C)	12,5	интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)	Сава, Колубара Тамнава	интерни
Површина под шумом (ha)	2000,00ха	рзс*
Површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС (%)	10,5 %	рзс*
Пошумљене површине у претходној години (ha)		рзс*
Посечена дрвна маса (m ³)	2320	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ		
Стање ресурса		
Укупан број пољопривредних газдинстава:	15536	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	3000	Управа за ⁽¹⁷⁾

- породична пољопривредна газдинства (%)	12617	
- правна лица и предузетници (%)	363	
Коришћено пољопривредно земљиште - КПЗ (ha)	11900	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	52	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало ⁽¹⁸⁾ (ha, %)	20.160	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало ⁽¹⁹⁾ (ha, %)	10.599	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	3,30	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)		интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања (ha)	0	интерни
Број пољопривредних газдинстава која наводњавају КПЗ	2301	рзс***
Одводњавана површина КПЗ (ha)	1750	интерни
Наводњавана површина КПЗ (ha)	3600	рзс***
Површина пољопривредног земљишта у државној својини на територији АП ⁽²⁰⁾ (ha)	3.500	интерни
Површина пољопривредног земљишта у државној својини која се даје у закуп (ha):	2.200	интерни
- физичка лица (%)	20%	интерни
- правна лица (%)	80%	
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	232202	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	10862	рзс***
Пољопривредни објекти ⁽²¹⁾ (број)	38430	рзс***
Хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници (број)	1930	рзс***
Употреба минералног ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ha, број ПГ)	15000	рзс***
Број чланова газдинства ⁽²²⁾ и стално запослених на газдинству:	12.980	рзс***
(на породичном ПГ: на газдинству правног лица/предузетника) (ha)	363	рзс***
Годишње радне јединице ⁽²³⁾ (број)	4720	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника ⁽²⁴⁾ (број)	5	интерни
Производња пољопривредних производа⁽²⁵⁾ (количина):		
- биљна производња (t)	30000	рзс***
- сточарска производња (t, lit, ком.)	млеко, месо , јаја и мед	интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Рурална инфраструктура		
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>		
Дужина путева ⁽²⁶⁾ (km)	270,7	рзс*
Поште и телефонски претплатници (број)	10 пошта и	рзс*
<i>Водопривредна инфраструктура</i>		
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу (број)	29400	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу (број)	12038	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде (хиљ.м ³)	2436	рзс*

Пречишћене отпадне воде (хиљ.м ³)		рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>		
Производња и снабдевање електричном енергијом ⁽²¹⁾ (број)	2	интерни
<i>Социјална инфраструктура</i>		
Објекти образовне инфраструктуре ⁽²⁶⁾ (број)	7 обданишта, 10 основних и 3 средње школе	рзс*
Број становника на једног лекара	799	рзс*
Број корисника социјалне заштите	5811	рзс*
<i>Диверзификација руралне економије</i>		
Запослени у секторима пољопривреде, шумарства и	15600	рзс*
Газдинства која обављају друге профитабилне активности(30)	392	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста на територији	864	рзс*
Трансфер знања и информација	ПСС	
Пољопривредна саветодавна стручна служба (да/не)		интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем(32)		ПССС

Датум и место

М.П.

Потпис овлашћеног лица у АП/ЈЛС

Напомена

Табела 1. Мере директних плаћања

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за меру (укупан износ по мери у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)
1.	Регреси	100.1.	3 000.000,00		100 %	1.500,00
2.						
3.						
<i>n+1...</i>						
	УКУПНО		3000.000,00			

Табела 2. Планиране мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за меру (укупан износ по мери у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)
1.	Трансфер знања и развој саветодавства - Унапређење обука у области пољопривреде и руралног развоја	305	3500.000,00	80%	Није дефинисан
	УКУПНО				
			3 500.000,00		

Табела 4. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја	6 500.00000
Планирана средства за директна плаћања	3 000.000,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	3 500.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања и у оквиру мера руралног развоја	

1.2. Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике након примене Програма

Програмом мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за територију Градске Општине Обреновац утврђује се структура мера, односно намена и начин коришћења средстава за 2016. годину, у укупном износу од 6 500.000.000 динара, која су Одлуком о буџету Градске општине Обреновац за 2016. годину . Средства у буџетском фонду за пољопривреду и рурални развој ГО Обреновац опредељени су за 2 пројекта:

- **Трансфер знања и развој саветодавства-унапређење обука у области пољопривреде и руралног развоја**
- **Обнављање пољопривредног производног потенцијала нарушеног елементарним непогодама и катастрофалним догађајима и увођење одговарајућих превентивних активности**

Потенцијални корисници мера подршке су регистрована пољопривредна газдинства са територије Градске општине Обреновац са активним статусом у складу са Правилником о упису у регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације, затим удружења и асоцијације пољопривредних произвођача, удружења водокорисника и удружења грађана која су основана ради обављања промотивних и непољопривредних делатности за развој села и заштиту животне средине, предузетници и правна лица за пружање саветодавних и других услуга.

Реализација Програма, односно дефинисане мере допринеће:

- модернизацији производње и јачању производне конкурентности:
 - повећање продуктивности газдинства,
 - смањење производних трошкова;
- достизању националних и стандарда ЕУ на пољу:
 - заштите животне средине,
 - јавног здравља,

- здравља животиња и биљака,
- добробити животиња,
- заштите на раду;
- повећању квалитета производа, хигијене и безбедности хране;
- побољшању конкурентности породичних пољопривредних газдинстава;
- увођењу нових технологија и иновација, и отварање нових тржишних могућности;
- побољшању квалитета производа уз испуњавање националних и ЕУ стандарда у области безбедности хране и заштите животне средине;
- очувању производње традиционалних производа;
- повезивању сектора пољопривреде и сектора туризма;
- унапређењу непољопривредних делатности на сеоском подручју;
- добијању производа веће додате вредности у циљу повећања доходака и побољшању одрживих услова за живот сеоског становништва.

Пољопривредна политика и политика руралног развоја Републике Србије обухвата низ мера и активности које предузимају надлежни органи у циљу обезбеђивања квалитетне и здравствено исправне хране, јачања конкурентности пољопривредних производа на тржишту, подизања нивоа животног стандарда пољопривредника, пружања подршке руралном развоју и заштити животне средине од негативних утицаја пољопривредне производње.

1.3. Информисање корисника о могућностима које Програм пружа

По усвајању Програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за територију Градске општине Обреновац за 2016. годину од стране Комисије за пољопривреду и село, исти се објављује на званичном сајту Градске општине Обреновац, www.obrenovac.rs.

Информисање потенцијалних корисника о мерама Програма, врши се такође, путем организовања и одржавања трибина и предавања за локално сеоско становништво, путем локалних медија, друштвених мрежа, дистрибуцијом штампаних обавештења преко ПССС и сеоских месних заједница (флајери, обавештења и др.).

Информисање потенцијалних корисника врши се и непосредним контактом у просторијама ресорне Управе и радом на терену.

1.5. Мониторинг и евалуација/надзор реализације Програма

Комисија за пољопривреду и село Градске општине Обреновац у оквиру унутрашње организације има запослене, који обављају послове на изради предлога Програма и реализацији мера након усвајања истог. Током периода реализације Програма, мониторинг и евалуацију врше све унутрашње јединице у оквиру Управе, свака из своје области деловања. Такође, у процесу мониторинга и евалуације учествују и други органи и стручна тела Градске општине Обреновац: Веће ГО Обреновац – усвајање годишњег извештаја. Управа за финансије, изворне приходе локалне самоуправе и јавне набавке – врши контролу документације и законску исправност поднетих захтева, у оквиру своје

надлежности, као и комисије и друга радна тела која се формирају у периоду реализације самог Програма, а које углавном имају задатак процене потенцијалних корисника мера и контроле наменског коришћења одобрених средстава.

Комисија за пољопривреду и село ГО Обреновац на крају буџетске године организује састанке са корисницима средстава по Програму мера, ради добијања информација о успешности реализованих мера и оствареним резултатима и ради добијања података о потребама за увођењем нових или иновацију/кориговање постојећих мера.

На основу систематизованих података радних тела и комисија и крајњих корисника, Комисија за пољопривреду и село ГО Обреновац прати годишњу реализацију, остварене резултате и ефекте спроведених мера Програма и даје предлог о даљем спровођењу истих или увођењу нових мера подршке.

3.Опис мера

Назив мере: Регреси

Шифра мере: 100.1

3.1.1. Образложење

У складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју АП и ЈЛС могу да утврђују мере које се односе на директна плаћања, а једна од тих мера односи се на регресе за репродуктивни материјал и то за вештачко осемењавање. Ова мера је у складу санационалном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014.– 2024. и Планом руралног развоја Београдског округа 2012.-2021. године, односно, приоритетом 1. конкурентна пољопривреда, општи циљ 1.2 специјализација и регионализација у пољопривредној производњи, као и општим циљем 1.4 – организационо јачање пољопривредне производње.

Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање) - сточни фонд општине Обреновац тренутно чини 9.650 говеда. Сточарство у претходних пар година се постепено опоравља, модернизује и повећава се квалитет грла стоке. Виши степен раста је присутан у сектору млекарске производње у односу на друге видове производње. Сточарска производња се углавном одвија на малим фармама, односно пољопривредним газдинствима.

На подручју града Обреновца преовлађује гајење сименталског говечета са око 95%, а око 5% холштајн расе. Производне способности грла су различите.

Унапређење сточарства у делу унапређења расног састава говеда на територији општине Обреновац врши се за регистрована пољопривредна газдинства.

3.1.2. Циљеви мере

Реализација ове мере позитивно утиче на економски и социјалнијални развој руралне средине:

- подизање конкурентности производње и стварање тржишно одрживог произвођача;
- обезбеђивање услова за уравнотежен развој говедарства;
- боље коришћење расположивих ресурса;
- јачање вертикалне интеграције у производњи млека и меса;
- подизање стандарда живота у руралној средини и пољопривредних произвођача кроз повећање и стабилност дохотка пољопривредних газдинстава.

3.1.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Није применљиво .

3.1.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници мере су физичка лица – носиоци регистрованог пољопривредног газдинства.

3.1.5. Економска одрживост

За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

3.1.6. Општи критеријуми за кориснике

Општи критеријуми за кориснике по овој мери:

- Корисник има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом и са пребивалиштем и производњом на територији ГО Обреновац,
- Потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима;
- Корисник мора да испуни доспеле обавезе по раније одобреним захтевима финансираним из средстава буџета ГО Обреновац.

3.1.7. Специфични критеријуми

За реализацију ове мере корисник је у обавези да испуни само опште критеријуме.

3.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра регреса	Назив инвестиције	Износ
100.1.2	Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)	3.000.000,00

3.1.9. Критеријуми селекције

Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева до утрошка средстава.

3.1.10. Интензитет помоћи

Износ регреса за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање говеда) је 1.500,00 динара по приполдном грлу у периоду од 01.01. до 31.12. 2016., односно од 70% до 90 % у зависности од економске вредности осемењавања.

3.1.11. Индикатори/показатељи

<i>Редни број</i>	<i>Назив показатеља</i>
1.	Укупан број осемењених грла
2.	Укупан број подржаних газдинстава за регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)

3.1.12. Административна процедура

Реализација регресирања за репродуктивни материјал се спроводи на следећи начин:

- објављивање јавног позива за подношење захтев за регрес на основу утврђених критеријума; уз захтев се прилаже, картон за вештачко осемењавање (признаница) о извршеном плаћању за вештачко осемењавање у периоду од 01.01.2016. године до краја календарске године, извод из регистра пољопривредних газдинстава о сточном фонду (говеда), који издаје Управа за трезор и фотокопија пасоша за осемењено грло.

Комисија за пољопривреду и село Градске општине Обреновац утврђује да ли су испуњени прописани услови за остваривање права на коришћење регреса и доноси одлуку о исплати средстава. Средства се одобравају корисницима који испуњавају услове, редом на основу поднетих комплетних захтева до утрошка расположивих средстава.

Захтеви за регрес за вештачко осемењавање говеда, пољопривредна газдинства подnose током целе године :за осемењавања извршена у периоду јануар - децембар 2016

.

3.2. Назив мере: Транфер знања и развој саветодавства- унапређење обука у области пољопривреде и руралног развоја

Шифра мере: 305

305.2. Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања.

3.2.1. Образложење

Одрживи развој пољопривреде и руралних подручја захтева да буде заснован на праћењу нових технологија, стручном усавршавању и константном трансферу знања и информација. Пољопривредни произвођачи и сеоско становништво све теже успевају да самостално, без икакве стручне помоћи примењују иновације у производњи, пласману, развоју непољопривредних делатности, маркетингу и другим активностима везаним за развој руралних средина.

На недостатак знања и додатних вештина код сеоског становништва упућују и подаци да само 2% носиоца газдинстава имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде, а највећи део носиоца газдинстава имају знање стечено праксом. Комисија за пољопривреду и село ГО Обреновац, удружења пољопривредних произвођача, удружења грађана која су основана ради обављања промотивних и непољопривредних делатности за развој села су битни носиоци едукативних и информативно промотивних активности у руралним срединама.

Ова мера је у складу са националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2012.– 2022. И приоритет је конкурентна пољопривреда, организационо јачање пољопривредне производње, подизање квалитета живота у руралним срединама и опште побољшање услова живота у сеоским срединама.

Облици стицања нових знања – стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности биће усмерене на пољопривредне произвођаче, сеоско становништво и на стручњаке локалног агросектора, из свих пољопривредних и непољопривредних области, који ће резултате стручног усавршавања користити за даљи рурални развој на подручју Градске општине Обреновац.

Подршка информативним активностима обухватиће посету сајму, упознавање са европским достигнућима у области пољопривреде и пољопривредне механизације и примене истих на сопственим газдинствима.

Поред посете сајму одржаће се и изложба говеда сименталске расе и оваца расе виртемберг. Изложба је попримила традиционални карактер. Сврха одржавања изложбе је да се поспешу развој сточног фонда на територији наше општине. Очекивања су да се што већи број младих посвети развоју и узгоју расних говеда и оваца.

3.2.2. Циљеви мере

Општи циљеви

- развој пољопривреде и руралних подручја заснован на знању;
- функционално повезивање свих актера локалног агросектора
- Повећање доступности и квалитета знања, унапређење социјалне и економске инклузије малих и средњих газдинстава и микропредузећа у руралним срединама;

- Одрживи развој, заштита ресурса, побољшање биодиверзитета и смањење миграције становништва;

Специфични циљеви

- повећање нивоа стручног знања и вештина сеоског становништва
- примена нових технологија и иновација
- Техничко и кадровско унапређење институција укључених у систем креирања и трансфера знања;
- Проширење понуде образовних и тренинг програма свих нивоа и типова образовања;
- Јачање капацитета за прихватање знања кроз развијање свести и мотивисаности за образовањем.

3.2.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој

Није применљиво.

3.2.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници средстава ове мере су физичка лица, регистрована пољопривредна газдинства и њихови чланови газдинства у Министарству финансија-Управа за трезор, правна лица, регистрована у АПР-у.

3.2.5. Економска одрживост

За реализацију ове мере није потребно подносити бинзнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

3.2.6. Општи критеријуми за кориснике

- Да су корисници регистровани у регистар пољопривредних газдистава
- Да су корисници уписани у АПР

3.2.7. Специфични критеријуми

- Не постоје специфични критеријуми за ову меру.

За изложбу говеда сименталске расе и оваца расе виртемберг специфични критеријуми су:

- Да грла говеда буду искључиво сименталске расе
- Да грла оваца морају бити расе виртемберг

3.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције	Износ
305.2	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања	3 500.000,00

3.2.9. Критеријуми селекције

-Утврђивање броја пријављених пољопривредника , који нису ни једном по Јавном позиву ГО Обреновац путовали на сајам

Да подносиоц пријаве ниједном није ишао на Сајам пољопривреде по Јавном позиву Градске општине Обреновац	Од 20-40 год. Од 41-50 год. >50 год.	10 5 3
Да је млађи од 40 година и бави се пољопривредом	Од 20-40 год. Од 41-50 год. >50 год.	10 5 3
Да су незапослени	Од 20-40 год. Од 41-50 год. >50 год.	10 5 3
Да су запослени	Од 20-40 год. Од 41-50 год. >50 год.	3 2 1
Да домаћинство у ком живи има 5 и више чланова	Од 20-40 год. Од 41-50 год. >50 год.	10 5 3
Да домаћинство у ком живи има мање од 5 чланова	Од 20-40 год. Од 41-50 год. >50 год.	3 2 1

За изложбу говеда сименталске расе и оваца расе виртемберг критеријуми селекције су :

Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере с обзиром да није предвиђено рангирање потенцијалних корисника.

3.2.10. Интензитет помоћи

Градска Општина Обреновац и Комисија за пољопривреду и село финансира део мере која се односи на информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања, са највише 100% учешћа.

3.2.11. Индикатори - показатељи

<i>Редни број</i>	<i>Назив показатеља</i>
1.	Број едукованих пољопривредника који ће посетити сајам
2.	Број едукованих пољопривредника који ће посетити изложбу

3.2.12. Административна процедура

-За посету сајму пољопривреде

Средства за меру - Трансфер знања и развој саветодавства - Унапређење обука у области пољопривреде и руралног развоја, одобрава Веће ГО Обреновац, на основу поднетих захтева и предлога Комисији за пољопривреду и село. Комисија за пољопривреду и село ће одлуке о опредељивању средстава доносити у складу са утврђеним критеријумима. Комисија врши проверу навода из захтева и може да захтева достављање додатне документације.

Избор пружаоца услуге вршиће у складу са Законом о јавним набавкама.

На територији ГО Обреновац постоји 26 МЗ са укупно 2900 регистрованих пољопривредних газдинстава, а од тога 2600 у активном статусу.

За изложбу говеда сименталске расе и оваца расе виртемберг административна процедура :

Средства за меру - Трансфер знања и развој саветодавства - Унапређење обука у области пољопривреде и руралног развоја, одобрава Веће ГО Обреновац, на основу грла пријављених за изложбу и Комисије за пољопривреду и село. Изложбу говеда сименталске расе и оваца расе виртемберг организује ГО Обреновац и Комисија за пољопривреду и село у сарадњи са Институтом за примену наука у сточарству (ИПН). Комисија за пољопривреду и село ће одлуке о опредељивању средстава доносити у складу са утврђеним критеријумима. Комисија врши проверу навода из захтева и може да захтева достављање додатне документације. Део средстава за изложбу биће опредељена за израду

диплома и пехара за учешће на изложби, а део средстава за плаћање осигурања за грло које ће учествовати на изложби.

Избор пружаоца услуге вршиће у складу са Законом о јавним набавкама.

ВЕЋЕ ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ ОБРЕНОВАЦ
VII-02 бр. 020- 3/ 28 од 19. фебруара 2016. године

ПРЕДСЕДНИК ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ
Мирослав Чучковић